

Torsdagen den 29 maj em.

Kl. 19.30

Vissa oljebolagsfrågor

Förhandlingarna leddes till en början av andre vice talmannen.

49 § Fortsattes behandlingen av näringsutskottets betänkande 1985/86:34, arbetsmarknadsutskottets betänkande 1985/86:18 samt näringsutskottets betänkanden 1985/86:24 och 36 (forts. från s. 88).

Anf. 207 ANDRE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera näringsutskottets betänkande 36 om vissa oljebolagsfrågor.

Vissa oljebolagsfrågor

Anf. 208 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Det är frestande att i det här ärendet dra paralleller mellan affärerna i TV-serien Dallas och regeringens oljeaffärer. I en, på underlag och motiveringar synnerligen mager proposition om vissa oljebolagsfrågor har regeringen framlagt förslag att OK, Neste OY och det statliga, helägda Svenska Petroleum skall gå in som ägare i ett gemensamt företag, ÖKP, med verksamhet inom oljeområdet.

Sedan år 1975, då Svenska Petroleum bildades, har Sveriges skattebetalare satsat en och en halv miljard i Svenska Petroleum. Bolagets uppgift skulle vara att förstärka Sveriges trygghet beträffande försörjningen av oljeprodukter på en osäker oljemarknad. SP har inte varit ett särskilt lyckosamt företag under de senare åren. OK har inte heller gått särskilt bra. Förluster under några år i rad på totalt uppemot en miljard kronor har skakat OK i sina grundvalar. Företaget har tvingats upplösa reserver och tvingats sälja ut delar av sin raffinaderverksamhet. Trots detta har OK:s rörelse inte gått ihop.

Situationen för företaget har efter hand blivit allt allvarigare. Inget kunde då kännas mer angeläget för en socialdemokratisk regering än att gå in och hjälpa ett av rörelsens företag. Det är den hjälpen vi nu ser redovisad i en proposition som på några få sidor rapsodiskt beskriver tillvägagångssättet.

Att utifrån propositionen göra en ekonomisk bedömning av det affärsmässiga i förslaget är omöjligt. Samtidigt som regeringen ett otal gånger har kritiserat företag som skall introduceras på börsen för att de inte i detalj i emissionsprospekt har redovisat sin ekonomi, så väljer regeringen själv.

åberopande konkurrensskäl, att dölja det mesta genom att hemligstämpla allt material. Skälet till detta, herr talman, kan inte vara annat än att affären av allmänheten kan tolkas som osund.

Statens bolag, SP, beräknas i den konsoliderade balansräkningen per den 1 januari 1986 ha ett eget kapital om minst 550 milj. kr. Detta ger staten 30 % av aktiekapitalet. OK har å sin sida garanterat att den verksamhet företaget lämnar över och som givit OK uppmot 1 miljard kronor i förluster utgör ett värde av minst 580 milj. kr. Detta ger OK en ägarandel på 53 %. Neste, det statliga finska oljebolaget, går in med 320 milj. kr. i kontanter och med råolja till ett värde av 280 milj. kr.; det gör alltså totalt 600 milj. kr. Detta ger företaget bara 17 % av aktiekapitalet, men samtidigt en leveransrätt om 600 000 m³ oljeprodukter årligen till OKP. SP avstår med andra ord, trots att deras tillförda värde är lika stort som OK:s, ägarmajoritet till OKP.

Herr talman! Vi kan med andra ord slå fast att den nybildade OKP-koncernen, som – trots att riksdagsbeslut inte fattats – dragit i gång sin verksamhet och tillsatt sin styrelse, inte längre är ett statligt bolag, utan ett bolag som står under total dominans av enskilda intressen. Genom de vetoregler som aktieägarna i OKP-koncernen har kommit överens om kan var och en av dessa blockera bolagets utveckling.

Denna helt förändrade situation tar den socialdemokratiska regeringen nu till intäkt för att låta skattebetalarnas finansieringsstöd för det tidigare statliga bolaget föras vidare till det privatägda, folkrörelsedominerade OKP-bolaget. Det är ett övergrepp mot den tidigare tanken om statens intresse av dominans och deltagande i oljebranschen. Detta är värt att uppmärksamma och kräver flera förklaringar än vad som ges i propositionen på i stort sett bara tre rader.

Förutom att staten avstår från aktiemajoriteten ger den OKP den exklusiva rätten att leverera oljeprodukter till samtliga Sveriges OK-mackar som ligger utanför OKP-koncernen. Risken är stor och givetvis frestelsen uppenbar att OKP kommer att tillämpa låga marginaler. Därmed får man en konsolidering och vinstöverföring till OK-förbundet.

Detta är, herr talman, ett allvarligt påstående, men vilka garantier för motsatsen har vi som skattebetalare när vi nu går in som minoritetsägare? Affärstransaktionen kan inte uppfattas som annat än än gåva från den socialdemokratiska regeringens sida på minst 550 milj. kr. till OK och till den ekonomiska grenen av den socialdemokratiska rörelsen. Det är därför som vi moderater hävdar att staten borde ha valt att låta SP på ett öppet sätt utförsäljas till högstbjudande intressent. Ett sådant förfarande skulle ha givit staten en intäkt som den nu går miste om. Dessutom – och det är inte minst viktigt – skulle den socialdemokratiska regeringen då ha undvikit att låta skuggor falla över sig av misstanken att favorisera egna intressen.

Men det är inte slut med det här. Verkligheten är nämligen den att SP och OK sammanslagna inte skulle ha kunnat driva en lönsam verksamhet i konkurrens med andra oljebolag utan kapitaltillskott. Förmodligen upplevde regeringen det då som något magstarkt att man från statens sida skulle tillskjuta ytterligare medel, utöver gåvan på 550 milj. kr. Förmodligen kunde inte heller OK med sina stora förluster ta fram så mycket kapital. Man sökte sig därför till en annan partner, som med blygsamma anspråk på ägande

kunde tillskjuta 600 milj. kr. i friska medel. Det finska statliga Neste kände sig tilltalat härav, för det fick rätten att varje år leverera 600 000 m³ oljeprodukter till Sverige. Detta ger Finland möjlighet att förbättra sin handelsbalans vad gäller Sovjetunionen med värdet av detta, ca 600 milj. kr.

I och för sig kan det här vid första ögonkastet se rätt oskyldigt ut, men det innebär att Sverige avstår från att från Sovjet importera samma mängd oljeprodukter. Sveriges handelsbalans med Sovjet försämras och därmed våra möjligheter till export av livsmedel, kemiska produkter, verkstadsprodukter, maskiner etc. Redan nu är det tillräckligt svårt att få loss valuta för handel med Sovjet. Inte minst efter Tjernobylolyckan kommer det att vara ännu svårare.

Med den socialdemokratiska regeringens generositet mot OK försvinner för varje år ytterligare minst 600 milj. kr. Det är alltså svenskt näringsliv som får betala fusionen SP–OK genom minskad export till Sovjetunionen, i ett läge där vi behöver ytterligare utveckling ta vår utrikeshandel. Den finska förslagenheten när det gäller att skapa förutsättningar för export för sin industri är lika stor som den svenska regeringens enfald.

I går beslöt den socialdemokratiska majoriteten här i riksdagen av bytesbalansskäl att höja charterskatten med 100 milj. kr. I dag kommer den socialdemokratiska majoriteten att försämbra vår verkstadsexport till Sovjet med 600 milj. kr. Var finns logiken? Vad säger de övriga oljebolag som verkar på den svenska marknaden? Kan de känna sig nöjda med att staten favoriserar OK? Tycker de att det föreligger konkurrensneutralitet när staten med alla tillgängliga medel gynnar ett av oljebolagen på marknaden? Hur stämmer detta med den försäljningstrygghet som regeringen talar om? Vilka garantier för denna finns när man retar upp de övriga, som i ett krisläge förväntas också skola ställa upp?

Det finns också ett annat intressant område, som det finns anledning att ta upp till debatt. I en handling som SP-koncernen gav ut för drygt ett år sedan, i april 1985, undersökte man vilka intressen svensk industri kunde ha av att köpa in sig i Svenska Petroleum Exploration, det norska dotterbolaget, som nu kommer att överföras till hälften till OKP. I detta bolag fanns intressen på den norska kontinentalsockeln. SP-koncernen gick ut och sade: Vårt bolag är värt 480 milj. kr. Vill ni köpa andelar i det?

Det är, herr talman, värt att notera att hälften av detta bolag i dag säljs för en krona. Man kan fråga sig vad det är för tragedier som har inträffat och som har gjort att SPE har fallit med 480 milj. kr. i värde på ett år. Jag hoppas att Åke Wictorsson eller energiministern själv vill komma med en förklaring.

Oljeprospekteringen i Nordsjön har kostat mycket pengar, och staten har under årens lopp tillskjutit stora belopp. Förra året beslöt riksdagen på regeringens förslag att anslå 600 milj. kr. i stöd till oljeprospektering. Därav skulle 540 milj. kr. gå till SP, eftersom det var ett helstatligt bolag. Övriga skulle få dela på 60 milj. kr. Nu, ett år senare, är regeringen beredd att till det nybildade OKP, i vilket man bara är minoritetsägare, överlämna det som ännu inte är utnyttjat av detta bidrag, nämligen 170 milj. kr. Vad ligger bakom denna ändrade inställning till statligt och enskilt ägande? Är det möjligen OK?

Det finns, herr talman, betydligt mycket mer att ta upp i den här frågan.

Från moderat sida är vi minst sagt upprörda över regeringens hantering av SP och skattebetalarnas pengar. Vi har därför i en av reservationerna yrkat att den planerade bolagsbildningen inte skall fullföljas.

Med detta yrkar jag bifall till de moderata reservationerna vid näringsutskottets betänkande 36.

Anf. 209 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Svenska Petroleum har sedan en tid tillbaka agerat på en marknad som kännetecknas av överetablering och pressad lönsamhet. En sammanslagning av Oljekonsumenternas förbund (OK) och Svenska Petroleum AB (SP) anser vi i folkpartiet mot denna bakgrund som godtagbar. Det är viktigt att anpassa råoljeförsörjning och förädlingskapacitet till OK:s andel av oljemarknaden. Genom sammanslagning kan SP garanteras avsättning för sina produkter.

I propositionen föreslås att även det finska Neste, som framför allt får sin olja från Sovjetunionen, skall ingå som delägare och därmed garanteras att till bolaget OKP på marknadsmässiga villkor få leverera minst 600 000 m³ råolja produkter årligen.

Med tanke på den minskade marknaden och rådande prispress har vi svårt att förstå varför något företag – svenskt eller utländskt – skulle garanteras en relativt stor del av den svenska marknaden.

Dessutom föreslås att staten lämnar en garanti beträffande värdet av den tillskjutna egendomen. I propositionen betonas också vikten av att verksamheten kan bedrivas affärsmässigt samt att strukturinsatser skall finansieras på kommersiella villkor. Folkpartiet tycker att detta rimmar dåligt med de statliga garantiutfästelser som regeringen ämnar utfärda.

Herr talman! Det är inte så länge sedan som en överenskommelse träffades mellan OK och SP om samverkan på olika områden. Det har då endast handlat om svenska intressenter.

Vi motsätter oss alltså inte fusionen mellan OK och SP, då den kan förväntas medföra avsevärda rationaliseringsvinster. Men vi anser att bolaget bör vara helsvenskt.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 3, 5 och 7 och i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 210 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Då Olof Johansson, som har specialkunnande vad avser oljebolagsfrågorna, är förhindrad att delta i denna debatt, skall jag göra några korta kommentarer till det nu aktuella betänkandet 1985/86:36 om vissa oljebolagsfrågor. Trots att oljeersättningen har varit mer framgångsrik än de flesta av oss ansåg möjligt, är oljan fortfarande vårt största enskilda energislag. Så kommer det också att förbli under åtskilliga år framöver. Det finns alltså tunga motiv för att så långt som möjligt effektivisera oljehandel och främja en god försörjningstrygghet.

Vi har i centern under lång tid förordat en samordning av de nationella oljeföretagen. Samgåendet mellan OK och SP ligger alltså väl i linje med vad centern tidigare har förordat. Genom Nestes inträde i bolaget har samarbetet vidgats till ett nordiskt perspektiv. Detta kan innebära fördelar. Vi i centern

vill ändå stryka under att det i propositionen redovisade samgåendet mellan OK, SP och Neste knappast kommer att bli problemfritt.

Samarbetet i det nya bolaget OKP styrs av ett komplicerat avtal. På en rad punkter har de ingående företagen vetorätt. Självfallet kan detta innebära låsningar bl. a. avseende fullföljande av vissa nationella uppgifter som lagts till bolaget med anledning av det statliga delägandet.

Totalt tror vi att de gemensamma intressena skall väga så tungt att rimliga lösningar kan nås på partsskiljande problem. Vi i centern menar att OKP bör få sin chans. I varje fall anser vi det olämpligt att falla undan för de internationella oljebolagens intressen.

Vi i centern ser en klar fördel i att Sverige som nation kan företrädas gentemot oljeproducerande länder av ett företag länder som har dominerande statligt ägandeintressen. OKP kommer i det sammanhanget att uppfattas som ett av statsmakten sanktionerat företag, och därmed kan förhandlingar bedrivas på mera jämbördig nivå. Även om det i dagens överskottsmarknad kan synas vara inaktuellt med dylika direkta förhandlingar och överenskomelser, kan den tid då detta åter blir aktuellt komma snabbare än vi tror. I någon mån kan OKP medverka till att öka försörjningstryggheten avseende olja.

Bildandet av OKP kan alltså på ett rimligt sätt platsa i en välavvägd och långsiktig oljepolitik.

Den statliga andelen i OKP kommer i utgångsläget att vara 30 %. Vi anser inte att det finns skäl att i nuläget ändra på den andelen. I ett längre perspektiv ser vi däremot inget hinder att den statliga andelen till viss del kan avyttras. När erfarenhet vunnits av OKP:s effektivitet och konkurrenskraft, och jag förutsätter då att det blir ett positivt utfall, kan det inte vara primärt att genom ett statligt ägande bedriva en konstruktiv oljepolitik. Det kan mycket väl räcka med en insynspost för att markera OKP:s nationella uppgifter.

På ett par viktiga punkter delar inte centern utskottsmajoritetens uppfattning. Informationen avseende bildandet av OKP borde redan från början ha varit bättre. Propositionen är i viktiga avsnitt alltför knapphändig. Vi delar inte heller utskottsmajoritetens expansiva syn på oljeprospekteringen. Med hänsyn till den krympande oljemarknaden och den målsättning som vi är överens om, att ytterligare minska vårt oljeberoende, finns det ingen anledning för staten att stimulera omfattande oljeprospektering. Vi anser att stöd till olje- och gasprospektering bör begränsas till insatser inom Sverige. De företag som önskar bedriva prospektering utomlands bör själva stå för de ekonomiska riskerna i sådana satsningar. Möjligen kan vi acceptera att stöd utgår övergångsmässigt för insatser i Nordsjön.

Centern avstyrker alltså regeringens begäran om bemyndigande att fatta beslut som medger att de reserverade prospekteringsmedlen enligt nu gällande regler får utnyttjas inom OKP-koncernen. Vi menar att regeringen i stället skyndsamt skall framlägga förslag om ändrad inriktning på prospekteringsstödet enligt de principer jag här redovisat. Därmed kan resurser frigöras för andra, mer angelägna ändamål inom energisektorn.

Det bör väl också påpekas att det här är överenskomelser som kommit till stånd fullt frivilligt. Jag har i alla fall fått den uppfattningen att de priser

som betalats sannolikt skulle ha varit ungefär desamma om det hade varit andra parter inblandade i affären. Därmed tycker jag att mycket av det som sades tidigare om att affären skulle vara osund faller på rent sakliga grunder. Vi har på ingen punkt konstaterat att det skulle kunna bevisas något osunt gynnande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 och 8 samt i övriga delar till utskottsmajoritetens förslag.

Anf. 211 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Näringsutskottet anser att det är av stor vikt att landets försörjning med oljeprodukter inte tillåts att bli helt beroende av utländska intressen. Det är därför positivt att möjligheterna till ökad samverkan mellan svenska oljeföretag kan tas till vara. Från beredskapssynpunkt är det värdefullt att norska och andra företag som har tillgång till oljekällor är väl företrädna på den svenska oljemarknaden.

Mot den bakgrunden hälsar utskottsmajoriteten med tillfredsställelse det avtal som träffats mellan staten, Oljekonsumenterna och det statliga finska bolaget Neste om bildande av ett gemensamt ägt bolag, OK Petroleum. Bolaget kommer att ägas till 53 % av OK, 30 % av staten och 17 % av Neste.

Staten tillskjuter till det nya bolaget Svenska Petroleums nuvarande rörelse, där bl. a. ingår 14 % av aktierna i Scanraff och 22 % av aktierna i BP Raffinaderi AB.

OK tillskjuter den rörelse som bedrivs inom varuförsörjning, företagsmarknad och värme inkl. distribution. Häri ingår bl. a. 21,5 % av aktierna i Scanraff och 50 % av aktierna i OK Kracker. OK-föreningarnas verksamhet berörs inte på annat sätt än att det nya bolaget skall leverera OK-föreningarnas hela behov av drivmedel och eldningsolja.

Detta innebär att OK:s tillskott uppgår till 580 milj. kr. per den 1 januari 1986, vartill kommer en extra nedskrivning av varulagret med 100 milj. kr. under 1986. Därutöver tillför OK OK-föreningarnas marknad som en garanterad marknad för det nya bolagets produkter. Per-Richard Molén ville bortse från dessa fakta när han gick till illasinnat angrepp mot förslaget.

Neste tillskjuter 600 milj. kr. – dels 320 milj. kr. kontant, dels 280 milj. kr. i form av råolja. Neste har fått rätt att årligen på marknadsmässiga villkor leverera 600 000 M³ oljeprodukter.

Genom överenskommelsen blir det statliga engagemanget i huvudsak oförändrat. Statens ägartillskott garanteras till 550 milj. kr.

Utskottet tillstyrker i alla delar regeringens förslag. Mot utskottets beslut har de borgerliga ledamöterna reserverat sig i olika delar.

Gemensamt anser de i reservation nr 1 att informationen i regeringens proposition inte varit öppen och tillräckligt fyllig. Till detta är att konstatera att utskottet har haft tillgång till all den information som utskottsledamöterna har efterfrågat. Utskottets ställningstagande grundas både på propositionen och på det material utskottet därutöver erhållit.

Läser man reservation nr 1 skulle man kunna tro att här finns begravda hundar. Så är alltså inte fallet. Regeringen har inte dolt något. Vid en jämförelse med de regeringspropositioner som lades fram under de borgerliga regeringsåren, hävdar sig den aktuella propositionen väl.

Självfallet förändras, i takt med utvecklingen, kraven på vad som skall redovisas i *regeringspropositioner*, bl. a. i samband med *företagsaffärer*. Utskottet utesluter inte att det kommer förändringar i framtiden. I det aktuella ärendet har dock enligt utskottets uppfattning informationen varit till fyllest, och det finns det anledning att slå fast, mot bakgrund av den här reservationen.

De moderata ledamöterna säger i reservation nr 2 att det finns anledning att misstänka att regeringen i samband med bildandet av OK Petroleum på ett otillbörligt sätt gynnar OK. Det finns, framhåller reservanterna vidare, inget skäl att stödja just kooperativa företag.

För att börja med det sista: Konsumentkooperationen innebär att konsumenterna bygger upp företag där de själva har insyn och inflytande och delar överskotten i förhållande till inköpta produkter. Bestämmanderätten grundas på principen en medlem – en röst. Detta ger de konsumentkooperativa företagen en unik ställning i jämförelse med de privata och multinationella företagen, när det gäller demokratiskt styre, insyn och kontroll. Inte minst skapar detta en stark förankring av företagets verksamhet inom landet.

Allt detta har vi erkänt i många andra sammanhang. Det finns ingen anledning att ifrågasätta detta när det gäller oljekooperationen. Tvärtom finns det anledning att betona dessa faktorer, som har ett speciellt värde när det gäller oljebranschen, där marknaden domineras av stora multinationella företagskombinationer, som kan laborera helt oberoende av oss i Sverige. Det är för mig helt obegripligt att moderaterna med sitt nationella förflutna kan påstå att det mot denna bakgrund inte finns anledning att stödja just kooperativa företag inom oljebranschen.

Nu hör det till saken att moderaterna inte har redovisat en enda punkt och inte fört fram ett enda argument som stöder misstänkliggörandet i reservationen att OK otillbörligt skulle gynnas.

Hela Per-Richard Moléns anförande var ett enda försök till misstänkliggörande utan att redovisa några argument. Jag ber därför att till Per-Richard Molén få rikta en klar och konkret uppmaning: Redovisa här i debatten de skäl som ni har för detta misstänkliggörande! Jag kan bara hänvisa till vad representanterna för de andra två borgerliga partierna sagt alldeles nyss – de om några borde ju kunna sägas vara bättre bedömare av denna situation än jag – och de har klart deklarerat att det inte finns fog för något misstänkliggörande.

I reservation nr 3 ifrågasätter folkpartisterna det utländska inflytandet i OK Petroleum, som erhålls genom att Neste för ett pris av 600 milj. kr. får 17 % av ägarkapitalet. Enligt utskottsmajoriteten innebär Nestes inträde att det nya bolaget får ett tillskott av friskt kapital som är nödvändigt för att ge slagstyrka på marknaden. Neste har kompetens i fråga om varuförsörjning och förädling av råvara samt marknadskraft, vilket förstärker det nya bolagets möjligheter. Detta är värdefullt.

Till bilden hör också att Neste redan i dag levererar produkter till den svenska oljemarknaden. Garantin på 600 000 m³ oljeprodukter är alltså inte ett nettotillskott.

Enligt reservation nr 4 anser moderaterna att det inte finns några motiv för staten att äga oljeföretag. Vår energiförsörjning skall i stället tryggas genom norska och internationella oljeföretag.

Som riksdagen fastslog år 1984 skulle det statliga engagemanget i Svenska Petroleum syfta till att skapa en försörjningsmässigt stabil struktur på den inhemska oljemarknaden. Detta skäl kvarstår naturligtvis fortfarande och motiverar i sig det statliga engagemanget i OK Petroleum. Ser vi på förslaget i dess helhet kan vi konstatera att det självfallet är ett starkt nationellt intresse att det finns ett svenskt oljebolag. Det är naturligt att staten och oljekooperationen tar ansvar för detta, när andra intressenter inte klarar uppgiften.

I fråga om prospekteringsverksamheten finns det tre reservationer, nämligen en från vardera moderaterna, folkpartiet och centern. Moderaterna protesterar mot oljeprospektering med statliga subventioner och anser att prospekteringen skall ske enbart efter affärsmässiga principer. Centern vill över huvud taget inte bedriva oljeprospektering. Folkpartiets reservation innebär ett tillstyrkande av fortsatt prospekteringsverksamhet enligt nu gällande regler.

Utskottsmajoriteten anser att det från såväl energipolitiska som industripolitiska utgångspunkter är motiverat med ett fortsatt svenskt engagemang i prospektering efter olja och naturgas. Givetvis måste aktiviteterna bedrivas till rimliga kostnader för staten. Den statligt stödda verksamheten bör så snart som möjligt bli finansiellt självbärande. Det kan tilläggas att det statliga stödet till prospektering endast ges till verksamheter som bedrivs i Nordsjön eller angränsande havsområden.

Herr talman! Under hänvisning till vad jag sagt vill jag yrka bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande 36 på alla punkter och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 212 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Alla som har lyssnat på Åke Wictorsson kan notera att de frågor och funderingar jag tog upp i mitt anförande fortfarande står obesvarade.

Näringsutskottet fick tillgång till det hemligstämplade materialet. I vanliga näringslivssammanhang presenteras detta enligt bestämda regler i öppna, offentliga emissionsprospekt. Så inte i det här fallet.

I den första omgången handlingar, som skulle var fullständiga, fanns allting med förutom informationsmaterial som gällde relationerna mellan OK och OKP. Först i samband med ytterligare en omgång handlingar presenterades även detta material för näringsutskottet.

Det intressanta är att det i den konsoliderade balansräkningen för OK finns en skuld på 240 milj. kr. som OKP tar med sig in i sin verksamhet. Vad är detta för ett belopp, Åke Wictorsson? Är det värdet på den marknadsandel som OKP får?

Det är också värt att notera att SP:s aktiekapital nedskrivs från 275 milj. kr. till 150 milj. kr. innan man genomför fusionen.

Vidare är det värt att notera vilka principer som används vid varulagervärderingen. I vanliga fall brukar man vid en varulagervärdering ta upp lagret till det lägsta av anskaffnings- eller återanskaffningsvärdena. Om man i företagen, som i det här fallet, har samma revisorer och tillämpar samma principer, kan värderingssättet i sig kanske inte spela någon roll. Men om SP har ett mindre varulager att gå in i fusionen med än vad OK har – och det torde

finnas alla skäl att utgå ifrån det – innebär detta att man låter OK gå in med ett övervärde på sitt lager, och det finns inte någon verklig grund för ett sådant tillvägagångssätt.

Åke Wictorsson tar inte upp de frågor som gäller Neste, där svenskt näringsliv kommer att förlora möjligheten till export till Sovjetunionen på mellan 600 och 700 milj. kr. Det är, som jag sade tidigare, det pris som vi får betala för att den här fusionen skall gå ihop. Det här är inte något unikt – det finns även inom skogsindustrin. Svensk skogsindustri köper rundvirke från Finland. Sedan är man i Finland så uträknande att man i sin tur köper rundvirke från Sovjetunionen. Därigenom skapar man ytterligare utrymme för export.

Det skulle också vara intressant, Åke Wictorsson, att få svar på en fråga om SP Exploration. Det var 1985 värt 480 miljoner. I dag är hälften värt en enda krona. Vad är det som har hänt under den tiden?

Vilka garantier har vi, herr talman, för att inte OKP tillämpar en prissättning när det gäller den exklusiva rätten att leverera oljeprodukter till OK-mackarna som gynnar OK-förbundet, eftersom staten nu överlåter majoriteten till OK?

Anf. 213 GUDRUN NORBERG (fp):

Herr talman! Jag har inte sagt, Åke Wictorsson, att det var ett nettotillskott på 600 000 m³ råolja, men förut fanns inte dessa garantier. Fusionen innebär att vi ger en garanti om leverans årligen. Det är inte bra att vi binder upp oss på det här sättet och ger denna stora garanti, då marknaden minskar och vi vet att det råder en prispress, en prispress som kan förväntas bli ännu kraftigare. Låt oss ha ett helsvenskt företag och ge inte denna garanti – gör inte, som nu sker, dessa utfästelser om leveranser.

Anf. 214 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Detta är en affärsuppgörelse. När det gäller de parter som vi i första hand diskuterar så garanterar Svenska Petroleum den balansräkning som ingår i uppgörelsen, och på samma sätt garanterar OK sin balansräkning. Det är ganska meningslöst att i det sammanhanget försöka exercera med olika delar av denna balansräkning, som Per-Richard Molén gör. Det leder inte till någon bättre insikt om själva affären. Man måste bedöma affären med utgångspunkt i de grundläggande värderingarna när det gäller utvecklingen av svensk oljemarknad och hur vi i Sveriges riksdag vill se på den utvecklingen. Vi upplever att denna uppgörelse innebär en klar förstärkning av de företag som i första hand finns etablerade på den svenska oljemarknaden och med svenska intressenter. Så långt vi har kunnat tränga in i uppgörelsen, och så långt utskottets ledamöter under diskussionerna i utskottet har kunnat tränga in i uppgörelsen, är vi beredda att tillstyrka affären. Jag vill än en gång understryka att utskottet har haft tillgång till allt material som begärts i detta sammanhang, även från de moderata ledamöternas sida.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Vissa oljebolagsfrågor

Anf. 215 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Fortfarande står dessa frågor obesvarade:

Vad har hänt med Svenska Petroleum Exploration A/S, som förra året var värderat till 480 milj. kr. och som i dag till hälften bara är värt en enda krona?

Skulle det inte vara värdefullt, om Åke Wictorsson i den här debatten försökte lämna en redogörelse för hur han och socialdemokraterna upplever detta, att man skapar en affär som innebär att svenskt näringsliv kommer att förlora möjlighet till export till Sovjetunionen och som leder till att Finland gynnas?

Är det inte värdefullt att få synpunkter på hur man från statens sida skall kunna få garantier för att OK-mackarna genom den här exklusiva leveransrätten inte kommer att gynnas? Sådana synpunkter vore väldigt värdefulla. Det går inte, Åke Wictorsson, att bara hänvisa till ett hemligt material. Jag utgår från att även Åke Wictorsson har tagit del av uppgifterna i detta sammanhang före den här debatten. Han borde alltså ha möjlighet att beröra dessa saker i den nu aktuella debatten.

Anf. 216 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Det är ganska självklart att man vid en affärsuppgörelse – jag tror nog att även Per-Richard Molén har deltagit i affärsuppgörelser – gör sådana värderingar som innebär att man tar hänsyn till det totala innehållet i uppgörelsen. Då kan man inte ta upp diskussioner och frågor som är ett eller två år gamla och med utgångspunkt däri kritisera uppgörelsen i dess helhet. Man måste väga fördelar och nackdelar mot varandra, och vi anser att man i detta sammanhang har gjort det på ett tillfredsställande sätt.

Samma sak gäller exporten till resp. importen från Sovjet. Denna affär påverkar naturligtvis de relationerna. Men det sker ju en mängd affärer. Om man skulle försöka väga olika konsekvenser mot varandra på det sätt som Per-Richard Molén gör, skulle man bli praktiskt taget handlingsförlamad. Här har ändå de övergripande intressena tagit över.

Vi vill slå vakt om ett oljeföretag som har en stark förankring på den svenska marknaden och som kan utgöra en motvikt till de multinationella företagen på området. Vi vill alltså ha ett företag som har bred förankring i det svenska samhället, och det är vad den här uppgörelsen innebär. Sedan får framtiden utvisa i vilka sammanhang de olika posterna i verkligheten kommer att utfalla. Det kan ingen av oss i dag säga.

Anf. 217 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Den här debatten visar hur sjuk hela den här affären är. Hela tiden försöker Åke Wictorsson undvika att besvara de frågor som här har ställts. Jag tycker att det är mycket egendomligt att frågan om det norska bolagets affärer inte på något sätt skall kunna belysas vid detta tillfälle.

Anf. 218 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Med utgångspunkt i det material som finns redovisat i propositionen och i betänkandet samt med hänvisning till denna debatt bestrider jag att det är någonting sjukt i denna affär. Det är min plädering när det gäller relationerna i detta sammanhang, och den får stöd av två borgerliga partier.

Anf. 219 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Även om två borgerliga partier tycker samma sak som socialdemokraterna, finns det inte några garantier för att den här affären inte kan vara osund. Av denna debatt kan jag bara dra den slutsatsen att svenska staten och den socialdemokratiska regeringen kommer att gynna OK och OK-förbundet i och med denna affär.

Anf. 220 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det kan inte hjälpas, men jag tycker att Per-Richard Moléns uttalanden här sprider ett löjets skimmer över debatten. Alla de frågor som han har ställt här har mycket korrekt och fullständigt besvarats under beredningen av ärendet. Att vi har fått svar på frågorna utgör motivet för att centern har stött denna affär. Att försöka göra detta till en sjuk affär är ett ohederligt sätt att debattera. I denna fråga finns det inte någon möjlighet att i sak bevisa att någon part på något sätt har gynnats. Det rör sig om en frivillig uppgörelse på affärsmässiga villkor.

Vi har kommit till den slutsatsen att det finns goda chanser att nå ett bra resultat. Vi kan inte garantera det, och det kan inte heller någon annan. Men låt oss inte bygga den här debatten på sådant som redan tidigare är väl uppkälat!

Anf. 221 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Det är inte ett ohederligt sätt att debattera, om man efter att ha gått igenom dels propositionen, dels det hemliga materialet är av den bestämda uppfattningen att denna affär inte är speciellt sund. Den försörjningstrygghet som bl. a. Ivar Franzén tog upp och som man tycker sig behålla har man egentligen avhänt sig, genom att varje enskild part i det nya bolaget – OK, SP och Neste – har vetorätt när det gäller dessa affärer. Detta innebär att Neste kan lägga in veto mot de intressen som tillgodoser vår egen svenska försörjningstrygghet.

Anf. 222 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Just denna situation tog jag upp i mitt anförande. Jag har försökt väga gemensamma intressen mot partsintressen och mot nationella intressen, och jag har kommit till den slutsatsen att det finns en mycket god chans att de skall kunna balanseras till ett gott resultat.

Anf. 223 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag vill bara notera att Ivar Franzén och jag här har helt olika uppfattningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Näringsutskottets betänkande 34

Anf. 224 ANDRE VICE TALMANNEN:

Utskottets hemställan företas till avgörande momentvis. Närmast efter moment 14 ställs propositioner beträffande den i reservation 6 behandlade

frågan om underlaget för riksdagens beslut om kapitaltillskott till Svenska Varv. Nämda reservation, som endast avser utskottets yttrande i denna fråga, är nämligen inte knuten till något särskilt moment i utskottets hemställan.

Mom. 1 (ändrade riktlinjer för varvstödet)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 146 för reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 2 (fortsatt produktion av handelsfartyg vid Kockums)

Utskottets hemställan bifölls med 280 röster mot 23 för reservation 2 av Jörn Svensson. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (borgensåtaganden av Svenska Varv-koncernen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (avgift för kreditgarantier)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 14 (kontantstöd)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Underlaget för riksdagens beslut om kapitaltillskott till Svenska Varv

Utskottets uttalande – som ställdes mot det i reservation 6 av Christer Eirefelt m. fl. gjorda uttalandet – godkändes med acklamation.

Mom. 15 (kapitaltillskott till Svenska Varv)

Först biträdades reservation 7 av Christer Eirefelt m. fl. med 113 röster mot 38 för reservation 8 av Olof Johansson och Ivar Franzén. 152 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Christer Eirefelt m. fl. – genom uppresning.

Mom. 17 (avveckling av Zenits fartygsflotta)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 19 (regionalt utvecklingsprogram)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Jörn Svensson – bifölls med acklamation.

Mom. 20 (Öresundsförbindelserna)

Utskottets hemställan bifölls med 242 röster mot 54 för reservation 11 av Ivar Franzén m. fl. 4 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 21 (utveckling av näringslivet i Malmöregionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Mom. 22 (regionalt investmentbolag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 13 av Christer Eirefelt och Hadar Cars – bifölls med acklamation.

Mom. 23 (små- och nyföretagandet i Malmöregionen)

Utskottets hemställan bifölls med 263 röster mot 41 för reservation 14 av Christer Eirefelt och Hadar Cars.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 18

Mom. 5 (omfördelning mellan arbetsmarknadsutbildning och sysselsättningsskapande åtgärder)

Utskottets hemställan bifölls med 236 röster mot 69 för reservation 1 av Alf Wennerfors m. fl.

Mom. 6 (anslag till Arbetsmarknadspolitiska insatser i Malmöregionen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 2 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (anslag till Lokaliseringsbidrag till Saab-Scania AB)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (användning av medel i investeringsfonder)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Alf Wennerfors m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 24

Mom. 1 (affärsverkens konkurrensutsatta verksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (försäljning av statliga företag)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 148 för reservation 2 av Christer Eirefelt m. fl.

Mom. 3 (utförsäljning av tillgångar hos domänverket)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 148 för reservation 3 av Christer Eirefelt m. fl.

Mom. 4 (ändrade riktlinjer för domänverket)

Utskottets hemställan bifölls med 286 röster mot 17 för reservation 4 av Jörn Svensson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (ombildande av FFV till aktiebolag)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (avveckling av FFV Allmateriells varuhusverksamhet)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 6 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (statens vattenfallsverks organisation m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 7 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (energiföretag i Norrbotten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 13 (Sveriges Investeringsbank AB)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 9 av Christer Eirefelt m. fl., *dels* reservation 10 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Näringsutskottets betänkande 36

Anf. 225 ANDRE VICE TALMANNEN:

Propositioner ställs först beträffande den i reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. behandlade frågan om underlaget för riksdagens beslut. Därefter företas utskottets hemställan och därtill hörande motivering till avgörande momentvis.

Underlaget för riksdagens beslut

Utskottets uttalande – som ställdes mot det i reservation 1 av Christer Eirefelt m. fl. gjorda uttalandet – godkändes med acklamation.

Mom. 1 (bildandet av OK Petroleum AB)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 2 av Erik Hovhammar m. fl., *dels* reservation 3 av Christer Eirefelt och Hadar Cars – bifölls med acklamation.

Mom. 2 (statens engagemang i oljebranschen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (ekonomiska förpliktelser för staten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Christer Eirefelt m. fl. – bifölls med acklamation.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Mom. 4 (prospektering)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Erik Hovhammar m. fl., *dels* reservation 7 av Christer Eirefelt och Hadar Cars, *dels* reservation 8 av Olof Johansson och Ivar Franzén – bifölls med acklamation.

50 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1985/86:28 Frikommunförsöket, regelförenklingen och förbättringen av den statliga servicen (skr. 1985/86:165)

Finansutskottets betänkanden

1985/86:35 Förnyad behandling av anslag för budgetåret 1986/87 till statens arbetsgivarverk (prop. 1985/86:100 delvis)

1985/86:37 Anslag till oförutsedda utgifter för budgetåret 1986/87 (prop. 1985/86:100 delvis)

Justitieutskottets betänkande

1985/86:38 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utrikesutskottets betänkande

1985/86:32 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Trafikutskottets betänkande

1985/86:28 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Jordbruksutskottets betänkande

1985/86:25 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkanden

1985/86:31 Ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713), m. m. (prop. 1985/86:162)

1985/86:38 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

51 § Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Föredrogs

näringsutskottets betänkanden

1985/86:25 om vissa kärnbränslefrågor m. m. (prop. 1985/86:100 delvis och 1985/86:132) samt

1985/86:37 om åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl.

Anf. 226 ANDRE VICE TALMANNEN:

Näringsutskottets betänkanden 25 och 37 debatteras i ett sammanhang.

Anf. 227 PER-RICHARD MOLÉN (m):

Herr talman! Jag avser att först debattera näringsutskottets betänkande nr 37 och avslutar med näringsutskottets betänkande nr 25.

Herr talman! För drygt 14 dagar sedan diskuterade vi under en hel lång dag kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, dess konsekvenser för svensk kärnkraft och för kärnkraftens framtid över huvud taget. Det finns därför i dag ingen egentlig anledning att upprepa alla de upplevelser, känslor, synpunkter och argument för och emot kärnkraft som kom fram under den debatten. Det är dock värt att konstatera olyckan i Ukraina är en tragedi för det sovjetiska folket, och den har också drabbat oss i Sverige i form av strålning.

Det är inte lätt för oss som allmänhet att hålla reda på alla de former av måttenheter som snurrar runt i dagens press: becquerel, mikroröntgen, gray och rem. Dessutom förekommer i debatten namnet på olika ämnen och deras halveringstider. Vi har fått en situation där oroliga människor ringer till SSI och frågar olika personer där. Frågorna ställs olika och svaren formuleras olika. Dessutom kan svaren uppfattas olika av olika människor. Lätt kommer rykten i svang. Jordbrukarnas bekymmer med djurbesättningarna och bristen på hö gör naturligtvis att jordbrukarna på allt sett försöker utforska när de skall göra vad och hur. SSI:s uppgifter går vidare till lantbruksnämnderna, och de lämnar i sin tur besked som kanske inte är helt glasklara. Frågorna rullar sedan vidare till LRF och deras konsulenter.

På något sätt har vi nu hamnat i en situation liknande den som gällde för hönan som tappade en fjäder. När ryktet om detta passerat många hönshus och kom tillbaka till hönan förspordes det att hon tappat alla sina fjädrar.

Jag har velat ta upp detta för att understryka att det nu är angeläget för energiministern och regeringen att strama upp all den information som sprids via konsumentverk, lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnder, länsstyrelser och SSI, bara för att nämna några myndigheter.

En ingående redogörelse på bästa sändningstid i TV känns nu påkallad. Rapporteringen framöver bör ske på samma sätt som gäller för våra väderleksrapporter, samma form för presentation vid vissa bestämda tider.

Ett stort ansvar faller på massmedia för att den information som kommer ut till allmänheten är så objektiv som möjligt. Frestelsen är givetvis stor hos många journalister att dra upp bokstäverna och måla sina reportage i alltför grälla färger. Under de gångna veckorna har man kunnat konstatera flera exempel på överdrifter. Dagens Nyheters ledarskribent har i några fall medvetet blandat samman uppgifter om energi för att förvilliga sina läsare. Lennart Daléus har i en hörnartikel i Dagens Nyheter medvetet lämnat uppgifter som jag vet att han själv är medveten om är felaktiga. Debatten har inslag av förljugenhet och skrämselfpropaganda. Detta kan leda till att Tjernobylhaveriet kommer att upplevas mycket mera negativt än det nödvändigtvis behöver vara.

I Aftonbladet i går och i Dagens Nyheter i dag kunde man läsa att Tjernobylhaveriet kan leda till att vi i Sverige i sommar kommer att få fler åskväder, kortare åskväder men framför allt kraftigare åskväder. Intill

artikeln publiceras en stor bild av en kraftig blyt.

I en artikel i en annan rikstidning kunde man läsa att Barsebäck låg inom ett jordbävningsutsatt område. Under de senaste 3 000 åren hade 11 jordbävningar ägt rum. Hur kan man veta detta så exakt?

När Barsebäck ställs av för årlig revision och kontroll, går via någon antikärnkraftsanhängare ett budskap ut om att sprickor uppstått i reaktorn. Alla i sig vanliga händelser förstoras och ges en publicitet som inte har någon annat syfte än att skrämma människor. Borta är alla artiklar om skogsdöden och den långsamma försurningen av vatten och luft. Ingen talar längre om de stora riskerna för cancer och andra sjukdomar orsakade av tungmetaller, kvicksilver och andra.

Man får en känsla av att alla journalister som flugor dras till just denna Tjernobylihändelse, i förhoppning om att kanske komma på någonting som skulle kunna vara en stor nyhet. De krav som man har rätt att ställa på en journalistkår är att den skall granska riktigheten i uppgifterna och inte skall göra några undantag i det sammanhanget.

Kärnkraften är en svår och invecklad materia, som inte är särskild lätt att tillägna sig kunskapsmässigt. I debatten dyker det upp personer som ensidigt yrkar på snabbstopp för kärnkraften i Sverige. Anständigheten kräver att man samtidigt pekar på de alternativ som finns och de konsekvenser som en avveckling kommer att medföra. Enligt min mening har massmedia i flera fall brustit i sin uppgift att så objektivt som möjligt beskriva vad som har hänt. Tidningarna får inte förfalla till att bli skvallertidningar, som kanske mera tänker på upplagan än på den journalistiska etiken.

Svensk kärnkraft får ånyo ta sats och bevisa att den inte är farligare än de alternativ som erbjuds, nämligen kol och olja.

Det är inte utan, herr talman, att man ibland funderar över hur alla de hundratals personer som arbetar i våra kärnkraftverk är funtade. Skulle dessa personer, som arbetar med kärnkraften dagligen, uppleva riskerna som så stora som det görs gällande, skulle de naturligtvis inte arbeta med den en dag mer än nödvändigt. Det finns i varje fall i Sverige inget tvång att jobba med kärnkraften. Det har också visat sig att de här personerna trivs med sina arbeten. Vi måste utgå från att alla dessa personer – som kan ha familj och barn och kanske även längtar efter barnbarn och tänker på kommande generationer – både en och flera gånger har funderat över vad de sysslar med. Men de stannar på sina arbeten vid kärnkraftverken och trivs.

Deras kunskap om tekniken och om säkerheten är mångfaldigt djupare och betydligt mera insiktsfull än den kunskap som vi som allmänhet besitter. Det finns därför mycket som talar för att stora delar av den skrämselfpropaganda som sprids av antikärnkraftsanhängare inte alla gånger är grundade på tillräckligt goda insikter i kärnkraftsteknik. Under alla förhållanden finns det anledning att lyssna på dem som jobbar i våra kärnkraftverk och att inte bara fördöma deras synpunkter som partsinlagor.

Centern och vpk har under de gångna veckorna gått ut och beskrivit kärnkraftverkens farlighet. Men är de svenska verken så farliga som man säger? Lennart Daléus säger t. o. m. att de är livsfarliga. Varför drar man då inte den enda slutsatsen av sina resonemang, att kärnkraftverken skall stängas av omedelbart? Dessa personers sätt att föra debatten är enligt min mening ohederligt.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyli, m. m.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Förmodligen är det på det sättet att de vet lika väl som alla vi andra att det i dag inte finns några alternativ. En avstängning nu skulle leda till ett ekonomiskt kaos i Sverige.

Som moderater har vi hela tiden hävdats att det är säkerheten och ingenting annat hos våra kärnkraftverk som skall avgöra när de skall tas ur drift. Detta kan inte anges med något årtal. Det är en ståndpunkt som vuxit fram hos oss moderata utifrån noggranna studier och överväganden, mot vilka egentligen ingen kan opponera sig. Det är därför som vi moderater står för den enda riktigt logiskt genomtänkta och realistiska energipolitiken i Sverige. Vi moderater anser att det är bra att olyckan i Tjernobyl skall studeras ingående. Härvidlag får ingen som helst möda sparas. Alla de erfarenheter vi kan vinna av den här olyckan skall vi ta till vara. Det krävet givetvis större öppenhet från Sovjetunionens sida, och en sådan måste vi aktivt ställa krav på. Men redan nu inser vi att oberoende av om vi avvecklar kärnkraften eller inte kommer den att finnas kvar runt om i världen.

Vid ett möte i Berlin i slutet av förra veckan med Europeiska demokratiska unionen, som samlar de konservativa partierna i Europa, av vilka de flesta är regeringsbärande, kunde jag i mitt arbete i den speciella energigruppen konstatera att enigheten var stor. En avveckling i Europa skulle leda till en återgång till kol och olja med allvarliga konsekvenser för miljön. Medan vi i Sverige med våra 8 miljoner invånare kan diskutera alternativ som energiskog, torv och vattenkraft, så är dessa alternativ lika litet som vindkraft en väg ut ur kärnkraftsberoendet för andra länder.

I en resolution var vi, representanter för Frankrike, Sverige, Finland, Danmark, Norge, Västtyskland, Österrike, England m. fl., helt eniga om att kräva internationell säkerhetsstandard för kärnkraftsanläggningar. Likaså kom vi samfällt fram till att man skulle ställa krav på internationell inspektion av dessa. Vi måste verka för att IAEA, det internationella FN-organet på detta område, ges ökat inflytande och mer makt.

Skadorna, som har visat sig vara stora efter olyckan i Tjernobyl, väcker också frågan om att finna former för hur de skador som ett land åstadkommer i andra länder skall ersättas. Samtliga länder som deltog i denna överläggning var överens om att det borde vara en angelägen uppgift för IAEA och Euratom att ta upp den frågan till behandling. Helt visst är det en svår juridisk nöt att knäcka inom den internationella rätten, men det måste göras.

Vi var också i EDU överens om att även om beslutet att producera kärnkraft är en fråga för varje enskild nation, är kontroll och samarbete rörande säkerhet och teknisk standard för befintliga och planerade kärnkraftverk en fråga av internationellt intresse. I det arbetet måste alla delta och ge belägg för öppenhet och god vilja. Detta är vi och, som jag förstår, även regeringen överens om.

Vad vi nu omedelbart måste inrikta oss på är att försöka träffa internationella överenskommelser. Tidpunkten är lämplig och grogrunden i Europa är god.

Om vi nu helt realistiskt gör bedömningen att kärnkraftverken har kommit för att stanna oberoende av vad vi gör i Sverige, finns det all anledning för oss att satsa mer pengar på kärnkraftsteknik för att göra kärnkraftverken säkrare. Vi måste tro på våra utvecklingsmöjligheter, vi måste vara positiva

till forskning. Bara på tio år har mycket hänt. I Sverige ligger vi långt framme i forskning och teknisk utveckling på detta område. Nya, säkrare generationer av kärnkraftverk utvecklas i olika delar av den industrialiserade världen. Secure, som ASEA-ATOM har utvecklat, kan också vara en intressant generation av kärnkraftverk som framöver kan komma till användning någonstans.

Allt detta kunskande och denna teknik kan vi erbjuda andra länder, som kanske inte har kommit lika långt. Vi måste vara väl medvetna om att för rätten att delta i internationellt forskningssamarbete krävs att vi har egen forskning och egen kunskap på området.

En fortsatt satsning på kärnkraftsteknik och teknisk forskning i Sverige ger oss också möjligheter att upprätthålla en hög kunskapsnivå dels hos alla dem som nu arbetar i våra kärnkraftverk, dels hos alla dem som efter hand skall ta över efter dem som av olika skäl slutar. Utan sådana åtgärder kommer vi att äventyra den säkerhet som vi alla är angelägna om skall finnas i våra kärnkraftverk. De som inom centern och vpk hävdar att all forskning på kärnkraftsområdet skall avbrytas är de som i så fall kommer att äventyra säkerheten.

Vpk:s och centerns förslag, herr talman, i motioner rörande avstängning av Barsebäck och i princip även av Ringhals 2 är i dagens situation allför drastiska. Det finns anledning att avvakta resultatet av utredningen om vad som inträffat i Sovjetunionen. Sovjetunionen har lovat att fram mot mitten av juli lämna en rapport om vad som hänt. Den rapporten plus övrigt material som kommer in skall vi ingående studera i det energiråd som regeringen tillsatt och i vilket alla partier finns representerade. I slutet av november skall energirådet förhoppningsvis ha sitt arbete avslutat. Då får vi anledning att ta ställning till den svenska energipolitikens utformning. Den här utredningen måste, det vill jag understryka, omfatta en ingående redogörelse för de ekonomiska konsekvenserna av en snabbavveckling av kärnkraften. Likaså måste alternativen finnas presenterade. Annars går det inte för oss politiker eller andra att föra en seriös debatt. Inte heller går det att ge allmänheten en riktigt klar bild av verkligheten.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till näringsutskottets hemställan i betänkande 37 och avslag på reservationerna 1, 2 och 3.

Sedan övergår jag till att kommentera näringsutskottets betänkande 25 om vissa kärnbränslefrågor. Det är, herr talman, en ärligen återkommande fråga, där vi från moderat sida hävdar att en utredning borde tillåtas räkna ut vad avgiften per levererad kilowattimme från kärnkraftverken skulle bli, om man utgick från att säkerheten i våra kärnkraftverk kunde upprätthållas i 40 år i stället för 25 år. Det kravet har vi inte heller i år fått tillgodosett.

Den nyhet som finns i årets proposition är att regeringen inte längre vill ge möjlighet till återlån av de medel som fram till avvecklingen inflyter från kärnkraftverken. Vi moderater anser att denna återlånerätt skall finnas kvar. Tyvärr har vi inte heller där fått vår önskan tillgodosedd.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till samtliga reservationer i betänkande 25 som vi moderater står bakom.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Anf. 228 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Vi skall i ett sammanhang behandla två betänkanden som berör kärnkraften. Det första, NU 1985/86:25, om vissa kärnbränslefrågor kan synas uppta ett rutinärendet, men avslöjar på ett förskräckande sätt med vilket lättsinne en majoritet i denna riksdag behandlar mycket allvarliga frågor.

Enligt gällande lag skall inte kostnaderna för kärnkraftsavvecklingen och slutförvaret av använt kärnbränsle belasta kommande generationer. Statens kärnbränslenämnd, SKN, har till uppgift att beräkna vilken avgift som måste tas ut per kilowattimme kärnkraftsel för att få en total kostnadstäckning. Enligt SKN:s beräkningar har avgiftsbehovet minskat från 2,1 öre till 1,9 öre/kWh från 1985 till 1986. Det är i och för sig ett överraskande resultat, som gav mig anledning att titta litet noggrannare på de gjorda beräkningarna.

Resultatet av denna granskning blev att SKN inte ens visste hur mycket pengar det fanns i kassan vid årsskiftet 1985-1986. Man utgick i sina beräkningar från en kassabehållning som var nästan en halv miljard högre än vad som sedan angavs i propositionen. Denna felräkning ger, beroende på det långa perspektiv vi måste betrakta, en kassabrist på i storleksordningen 2,5 miljarder.

För att göra osäkerheten i beräkningarna fullständig visade det sig att inte heller regeringen hade räknat rätt på kassan vid årsskiftet. Enligt de senaste buden har man i efterhand hittat så där 75 miljoner extra i ränteintäkter, och SKN:s grundläggande felräkning skulle därigenom begränsas till ca 400 miljoner. Den totala kassabristen skulle därmed stanna vid ca 2,2 miljarder.

För att nå det – sannolikt förutbestämda – resultatet på 1,9 öres avgift per kWh har SKN också minskat reserven för oförutsedda utgifter och räknat med en ökad tillgänglighet på kärnkraftverken.

Den bild som framträder när man summerar hanteringen av kärnkraftens framtida kostnader är oaktsamhet och ett allvarligt åsidosättande av ansvaret för framtiden.

SKN skall göra kvalificerade beräkningar om framtida kostnader. Man klarar inte ens att räkna den aktuella kassan. Samma låga kapacitet har regeringen. Hur skall vi då kunna lita på övriga beräkningar? De grundar sig ju helt på den betalande partens beräkningar. Intresset från kraftbolagen är självfallet att tjäna så mycket pengar som möjligt *nu*, inte att skapa reserver för morgondagen.

För mig är det ofattbart att utskottsmajoriteten knappast reagerar på regeringens och SKN:s oaktsamma hantering. Man förutsätter att regeringen ser till att tillräckliga medel skall avsättas. Det är ett märkvärdigt resonemang. Det är ju uppenbart att varken SKN eller regeringen har klarat av detta. Med det allra minsta ansvar för kommande generationer borde utskottet ha uppmanat regeringen att enligt centerns förslag höja avgiften till 2,1 öre.

Herr talman! Jag har hittills uppehållit mig vid SKN:s och regeringens oskickliga hantering, men sannolikt är problemen större än så.

Det finns seriösa amerikanska studier avseende avvecklingskostnaderna för kärnkraften som tyder på att dessa kostnader är många gånger högre än vad SKN räknar med. Vi i centern menar att det är viktigt att vi inte sparar

någon möda att klarlägga kärnkraftens faktiska kostnader, så att vi inte på ett orättfärdigt sätt belastar kommande generationer. Men inget tycks få majoriteten att ta ett rimligt ansvar. Den parlamentariska utredning som centern anser snarast måste tillsättas för att i grunden analysera de här problemen avfärdas mycket lättvindigt.

Per-Richard Molén gav ytterligare ett bevis för sitt lättsinne, när han ville grunda beräkningarna på en drifttid av 40 år, som ingen kan bevisa. Om den möjligen skulle kunna bli 40 år, skulle man redan i dag dra nytta av detta för att ha en chans att med matematiskt räknande lasta över kostnaderna på kommande generationer.

Herr talman! Centern understryker i reservation 10 vikten av att vi helt förbjuder export av kärnkraftsteknologi. Enligt vår bedömning framstår ett totalförbud som än mer angeläget efter haveriet i Tjernobyl.

Tiden medger inte att jag går igenom övriga reservationer i näringsutskottets betänkande 25, utan jag vill avslutningsvis yrka bifall till samtliga reservationer där centern förekommer.

Jag övergår så till näringsutskottets betänkande 37.

Herr talman! Kärnkraftshaveriet i Tjernobyl har förändrat världen. Det är faktiskt inte överord att påstå det. Ännu har vi inte något bra grepp om vad som egentligen hänt och konsekvenserna på kort och lång sikt. Vi famlar i mörker. Kunskaperna räcker inte till. Gränsvärden överskrids, men det är inte farligt. Lågaktivt avfall kan ena gången läggas i en hög med några skovlar mull på, för att nästa gång noga förpackas och föras till specialbyggnader.

Bakom denna förvirring, som jag tror uppstår delvis genom en ärligt menad omtanke och i övrigt på grund av bristande resurser att kartlägga och bristande kunskaper för att göra otvetydiga utvärderingar, finns sannolikt en grym verklighet.

Hur mycket plutonium finns i våra svenska marker? Kommer vi att på normalt sätt kunna bruka delar av den mellansvenska och norrländska åkermarken? Kommer människorna att ta bestående skada? Är viltet i de mest smittade områdena oanvändbart som föda under överskådlig tid? Vad händer med djuren? Kommer de att plågas? Blir det genetiska förändringar?

Jag har gjort den här röriga inledningen för att den beskriver vårt dilemma. Vi vet så litet. Vi tror och tycker. Vi är kanske t. o. m. rädda för att söka den grymma sanningen.

Den mest aktuella åtgärden måste vara att samla alla tillgängliga resurser för att kartlägga och utvärdera den faktiska situationen i de mest utsatta delarna av vårt land. Människorna som bor där måste få ett korrekt och trovärdigt besked. De måste få chansen att vidta de skyddsåtgärder som är rimliga och möjliga. Jag förutsätter att vi är eniga om detta i denna kammare, och jag förutsätter också att regeringen med kraft fullföljer det nödvändiga arbetet.

Mycket tid i den allmänna debatten har ägnats åt hur vi skall göra kärnkraften säkrare. Självfallet är detta viktigt, så länge kärnkraften är kvar, men det kan aldrig bli en lösning på kärnkraftsproblemen. Vi människor är ofullkomliga, och detta kommer tyvärr med största säkerhet att innebära nya hårdsmältor, så länge vi har kärnkraftverk kvar i drift. Det är naivt att tro något annat.

I fem år har socialdemokraterna och moderaterna intensivt utvecklat kärnkraften i Sverige. Regeringen har under innevarande år tagit aktiva beslut för ytterligare utveckling. Det gäller t. ex. effekthöjning i befintliga kärnkraftsreaktorer och hyte av ånggeneratorerna i Ringhals 2.

Detta är olyckliga och oförsvarbara beslut. Regeringen har varit mer angelägen att värna om felinvesteringen i kärnkraften än att på ett konstruktivt sätt arbeta för en avveckling av kärnkraften. I ord har regeringen på den senaste tiden talat mycket och väl om avveckling – men alltid med betoning på "någon gång i framtiden".

Det måste bli ett slut på att bara prata. Nu måste vi övergå till handling. Jag har tidigare ställt frågan till Birgitta Dahl om inte en minimiåtgärd måste vara att i denna dag göra klart för Vattenfall att inga mer pengar skall läggas ner på Ringhals 2 och att alla tänkbara åtgärder omedelbart skall vidtas för att minimera kostnaderna för att annullera gjorda beställningar.

Varje uns av trovärdighet i regeringens vilja att verkligen avveckla försvinner om inte Birgitta Dahl här och nu kan ge ett sådant besked. Det är inte rimligt att som regeringen påstå att man vill överväga en snabbavveckling av kärnkraften och samtidigt lägga nya friska pengar på att utveckla den. Någon ordning måste det vara även med en socialdemokratisk regering!

Statsminister Ingvar Carlsson har lovat danskarna en utredning om en eventuell snabbare avveckling av Barsebäck. Det är ingen speciellt dramatisk handling att stänga Barsebäck, sett ur energisynpunkt. Barsebäck utgör ett par procent av vår energianvändning. Vi har även efter stängningen av Ringhals 2 och Barsebäck större elproduktionskapacitet än vad vi hade nyåret 1985. Det krävs ingen ökad användning av oljekondenskraft men övergångsmässigt en viss ökning av olja för uppvärmning, dock i första hand lågsvavlig villaolja. Danskarna kan också aktivt underlätta avvecklingen genom att sälja billig naturgas för uppvärmning och kraftvärmeproduktion. I och med att staten inte äger Barsebäck finns det självfallet en hel del formalia som måste lösas innan det går att stänga verket, men det bör inte ta mer än på sin höjd några månader att lösa de problemen, om bara viljan finns.

Centern har i många olika sammanhang poängterat vikten av att ge alternativen stöd och marknadsutrymme. Stängningen av Ringhals 2 och Barsebäck ger ett sådant marknadsutrymme. Om socialdemokraterna sedan till fullo lever upp till den överenskommelse som träffats i närings- och skatteutskotten, då kommer det att bli en sjusärdeles fart på alternativen, dvs. effektivare energianvändning och användning av inhemska bränslen, solenergi osv.

Det vore bra om miljö- och energiministern här och nu kunde bekräfta att regeringen omedelbart kommer att ta sig an fullföljandet av träffade överenskommelser. En sådan deklaration skulle bidra till att ge en betydande trovärdighet åt regeringens vilja att seriöst pröva en snabbare avveckling av kärnkraften. Förutsättningen för att en sådan kan ske utan ökad användning av kol och olja är en snabb utveckling av alternativen. Det finns inte något bärande skäl att dröja en enda dag med att starta den processen.

Herr talman! Sverige har en unik chans att medverka i en global avveckling av kärnkraften. Vi kan, om vi vill, visa att kärnkraften kan avvecklas utan miljöförstörande användning av kol och olja, men i stället med många

positiva földeffekter. Exemplets makt i opinionsbildningen är obestridlig. Sverige kan genom att gå före stödja opinionen för en global avveckling av kärnkraften och en övergång till ett ekologiskt riktigt energisystem.

Jag har svårt att se en viktigare och större uppgift än denna. Som ledare för ett sådant projekt skulle Birgitta Dahl tveklöst gå till världshistorien som en mycket stor och framgångsrik miljökampe. Varför inte anta den utmaningen, Birgitta Dahl?

Jag vill gärna göra ett par kommentarer till Per-Richard Moléns anförande.

Ibland framställer Per-Richard Molén det som om han hade svaren på allt. Då handlar det t. ex. om att informationen skall stramas upp. Vi skall ha strålningsrapporter som är lika regelbundet återkommande som väderleksrapporterna. Jag ser riktigt hur strålningsrapporterna med Per-Richard Moléns beskrivning blir ett inslag för framtiden i TV-programmen – hur länge vi måste ha kvar inslagen vet vi inte, eftersom det säkert inträffar nya härdsfält om vi inte gör någonting åt detta.

Per-Richard Molén säger att debatten är förljugen och att det bedrivs skrämselfpropaganda. Jag tror att det hos kärnkraftsmotståndarna finns en djup och ärlig vilja att söka nå fram till konkreta, sanningsenliga resultat. Jag tror inte att någon som har ställts inför detta, som är tillräckligt hemskt och grymt, försöker utmåla det värre än det är. Jag tror inte heller att kärnkraftsförespråkarna vill dölja någonting. Men de är på något vis bundna vid det förflutna och har kanske därför ibland svårt att vara helt korrekta.

Det finns inga alternativ, sade Per-Richard Molén. Men huvudorsaken till att alternativen inte är mer utvecklade än de är i dag ligger inte i alternativens förmåga eller dess möjligheter. Orsaken kan vi finna i två förhållanden. Det ena är bristen på en marknad för alternativen. Det andra är att alternativen har fått konkurrera på ojämlika villkor. Kärnkraftselen har stötts av vattenkraften och sålts på helt andra villkor än alternativen, som haft utvecklingskostnader plus den långsiktiga marginalkostnaden som bas för sitt pris. Det är detta som har gjort att utvecklingen av alternativen inte har kommit längre.

Herr talman! Avslutningsvis yrkar jag bifall till samtliga tre reservationer som finns i betänkande 37.

Samtidigt vill jag rikta en enträgen och uppriktig vädjan till samtliga ledamöter i denna kammare: Betänk ert ansvar i denna för hela mänskligheten viktiga fråga! Ingen partidisciplin bör få er att göra våld på era samveten och övertygelser. Visa era väljare att ni är beredda att ta ett personligt ansvar och inte gömmer er bakom kollektiva dimmridåer!

Anf. 229 VIOLA CLAEISSON (vpk):

Herr talman! Precis som Ivar Franzén önskar jag – men jag vet inte hur pass realistisk denna önskan är – att Birgitta Dahl verkligen skulle använda tillfället, det läge som Sverige befinner sig i just nu, och visa att hon är en energi- och miljöminister som vi kan vara stolta över i det här landet.

Per-Richard Molén stod alldeles nyss här i talarstolen. Tyvärr företräder han moderaterna, kärnkraftsanhängarna, linje 1-männen. Tyvärr står han på samma sida som Birgitta Dahl, och era partivänner kommer, förmodar jag,

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyľ, m. m.

att rösta på samma sätt som de alltid har gjort. Ni sitter i samma båt.

Per-Richard Molén stod här alldeles nyss och drog en av de värre snyftvalserna från senare år om de offer som kommer att skördas på grund av att det inte har satsats mer på kärnkraften än hittills. Jag kan inte kalla det för något annat än hyckleri. Vad har Per-Richard Molén och hans medbröder i moderata samlingspartiet egentligen gjort här i riksdagen för att hejda skogsdöden, för att hejda försurningen, för att minska privatbilismen och de transporter på landsvägarna som skulle kunna ersättas med mycket miljövänligare kollektivtrafik t. ex.? När de frågorna har varit uppe i riksdagen har Per-Richard Molén inte dragit samma snyftvals för de offer som skördats på grund av att de miljövänliga alternativen i trafiken och på andra områden varit de tongivande. Men nu passar det att ställa detta emot kärnkraften.

Det har ändå blivit en förändring av debattläget i Sverige. Jag vet att det känns i själen och hjärtat på de gamla kärnkraftsanhängarna att de får föra en defensiv kamp i dag.

Efter Tjernobyl och bara för några dagar sedan hade jag ett samtal med en av kärnkraftsanhängarna här i riksdagen – jag skall inte namnge honom – på väg upp till en votering. Vi hade en vänskaplig diskussion – jag som kärnkraftsmotståndare, han som kärnkraftsanhängare. Jag sade att jag tycker det som hänt i Tjernobyl är fruktansvärt men att jag ändå tror att det kan leda till en riktig omsvängning i Sverige och att politikerna här i riksdagen kommer att tvingas att se den bistra verkligheten i ögonen: att kärnkraften måste snabbavvecklas. Denne kärnkraftsanhängare använde alla möjliga argument, och till sist använde han det som det egentligen handlar om, nämligen att det är så stora ekonomiska intressen inblandade i hela världen när det gäller kärnkraften att det inte kommer att gå att avveckla den så som jag och andra vill.

Jag skall säga ytterligare några ord till Per-Richard Molén, och de handlar om den medkänsla som han har med de människor som jobbar på svenska kärnkraftverk, vid reaktorer som vi påstår är farliga. Jag känner sådana personer. Jag vet inte om Per-Richard Molén har haft så nära kontakt med dem, att han fått höra talas om deras innersta känslor och rädsla för de arbetsuppgifter de har, bl. a. på Ringhals kärnkraftverk. Vi som bor i närheten av Ringhals har genom släktingar och bekanta, som varit anställda på kärnkraftverket i uppbyggnadsskedet eller senare och arbetat med olika reparationsarbeten, fått veta hur dålig kontrollen många gånger är när det gäller de anställdas säkerhet. Ett stort antal konsulter och ägarbyten hos firmor som tar över farliga driftsjobb gör det svårare att kontrollera manipulationer vid mätningar av stråldoser som de anställda drabbas av. Många killar som jobbar vid Ringhals – jag känner en del – har mycket svårt att hävda sina intressen, tvärt emot vad Per-Richard Molén här säger, dels därför att mansrollen faktiskt förbjuder dem att visa sin rädsla inför arbetskamrater och andra, där man helst skall vara tuff, dels därför att arbetslösheten inte minst i våra trakter binder dem vid relativt välbetalda arbetsuppgifter. De stannar kvar trots riskerna i arbetet. Men när t. ex. arbetarna vid Ringhals umgås med sina vänner händer det att de i förtroende talar om den ångest de känner när det gäller strålningsriskerna och andra risker som de utsätts för. Mot den bakgrunden tycker jag att Per-Richard

Moléns "historier" här alldeles nyss är helt enorma.

Herr talman! Äntligen har det blivit dags att plocka ned teknokraterna från samhällets piedestaler. Vi som känner djup sorg och vrede över det "osannolika" som har hänt i Ukraina har lärt oss att uppror är ännu mera rättfärdigt än det tidigare varit. Det handlar ju om en kamp för livet. Vi kommer att göra allt för att motverka experternas terapiknep. Folkrörelsen mot kärnkraft och kärnvapen är på nytt i färd med att organisera sig. Jag tycker att det känns hoppfullt mitt i all den förödelse som den s. k. fredliga kärnkraften har ställt till med.

Vi vill inte att teknokraterna i framtiden sitter i högsätet. Denna "sannolikhetsmaffia", som har gjort upp planerna och som tills nyligen haft högsta samhällsstatus, kommer att avvecklas allteftersom människor inser att det finns alternativ och tryggare sätt när det gäller att bygga upp samhället.

Vi som har drabbats på grund av att ett annat land har gjort fruktansvärda misstag tänker inte passivt invänta nästa katastrof. Vår verklighetsuppfattning är realistisk. Kunskaperna hos kärnvapenmotståndarna är tillräckliga. Trots sorgen över Tjernobylolyckan växer kamplusten, vilken alltför länge så att säga har stått på håglös sparlåga. Helt nyligen sade Birgitta Dahl här att hon egentligen känner den största samhörigheten med gamla linje 3. Jag vill att hon i det avseendet konkret sätts på prov. Det tycker jag att hennes systrar inom det socialdemokratiska partiet så småningom kan hjälpa till med.

Nu handlar det inte längre om att få människor att komma till insikt om faran i detta sammanhang. Den finns ju redan. Nej, i stället handlar det om att visa hur man kan komma till rätta med den. Den rörelse som nu kämpar mot kärnkraften och kärnvapnen och som kommer att växa sig ännu starkare kommer att lita till sina egna krafter. Denna rörelse vill avskaffa kärnkraften i Sverige. Årtalet 2010 – senast då skall ju kärnkraften vara avvecklad, enligt riksdagsmajoritetens tidigare beslut – kan inte gärna få gälla längre. Lika litet som vi kan acceptera kärnvapnen kan vi acceptera kärnkraften. Den senare är ett minst lika aktuellt hot. Om en utrymning till följd av ett haveri vid t. ex. Forsmark skulle så att säga stå för dörren, vet vi som befinner oss i riksdagshuset lika litet som människorna utanför när det gäller åtgärder i det sammanhanget. Men efter Tjernobylolyckan vet vi att kärnkraften är ett internationellt hot. I den internationella solidaritetens namn måste vi i Sverige gå så snabbt fram när det gäller att avlägsna våra egna radioaktiva hot att vi kan påverka andra länders regeringar. Det behövs nämligen en internationell avveckling av kärnkraften – även om mycket mäktiga ekonomiska intressen finns i bakgrunden. Per-Richard Molén – och det kommer säkert att vara möjligt att åstadkomma det. Jag skulle önska att Birgitta Dahl gick i spetsen för dessa idéer.

Vidare är kärnkraften en symbolfråga för den demokratiska trovärdigheten. Den saken debatterades ganska mycket på den tiden då det begav sig – före 1980. I princip gäller det här i lika hög grad för Sverige som för andra länder. Planeringen av beslut som rör sådana livshotande projekt som går ut på att hota en stor del av jordens befolkning med död och sjukdom, på att göra människorna till objekt, hör självfallet inte på långt när hemma i ett demokratiskt styrelseskick. Rustningsindustrin och kärnkraftsindustrin är

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

oerhört mäktiga och destruktiva krafter. Ändå bygger dessa industrier på ett enormt vetande – fantastiska kunskaper ligger i botten i det sammanhanget.

Göteborgsprofessorn Sven-Eric Liedman har beskrivit detta på ett avslöjande sätt. Han påpekar att ingen kalkyl formellt sett är bättre utvecklad än krigets kalkyl. Han säger: Även om allt kan beräknas, är det inte så med allt det som beräkningarna skall användas till. Han menar alltså att det är kriget som är själva dårskapen.

Liedman drar i boken "Frihetens herrar – frihetens knektar" liksom kärnkraftsmotståndarna parallellen med kärnkraft. Kärnkraften påstås vara en av mänsklighetens framsteg, alla skall sluta upp bakom dessa framsteg och utan kärnkraft inte heller någon frihet. Detta fick vi höra till leda inför folkomröstningen från kärnkraftsförespråkarna.

Så ser vi att denna befrielse som vetenskapen ger oss måste omgärdas av en enorm tvångsapparat för att fungera – den blir ett offer på frihetens altare. Vid ett av våra kärnkraftverk som skall kunna visas för allmänheten har man tvingats införa ett besöksförbud för att skydda sig mot radioaktiva besökare. Vid ett annat har personalen på grund av den strålning som pyser ut inifrån kärnkraftverket fått flytta på sig för att inte komma till skada.

Massmedias och de ansvarigas s. k. information ger ett totalförvirrat intryck. Ena stunden – dagarna efter Tjernobyl – kom regnet som en välsignelse som tvättade bort radioaktiviteten. Vart den tar vägen med regnet får vi inte veta. Andra stunden skall vi varnas för regnet som späder på radioaktiviteten. Ena dagen stoppas import av grönsaker från länder i övriga Europa. Andra dagen får vi veta att all nyuppkommen gröda på våra egna jordar inom ett visst område måste förstöras och att de länder som inte fått exportera till oss aldrig haft så höga halter av de farligaste isotoperna som vi har i Sverige. Kommersiella manövrer har också använts i detta informationsspel.

Det är dags att påminna herrarna i kärnkraftsmaffian och deras knektar om att vi har lärt av historien hur deras propaganda ser ut och att de alltid har underskattat vanliga människors fattningsförmåga, såsom teknokrater alltid har gjort.

När en av mina närmaste gjorde lumpen på 1950-talet stod frågan om atomvapen på socialdemokraternas dagordning. Försvarsmakten var nedludd med anhängare till denna idé, precis som det i dag finns de som öppet pläderar för att Sverige skall tillhöra NATO. I hägnet av atomvapenpropagandan på 1950-talet utvecklades den svenska kärnkraften i all odemokratisk tysthet. För militärbefälen gällde det att förringa alla risker för de värnpliktiga. Min närmaste vän fick alltså lära sig att använda det suveräna atomsnöret, som skulle stoppa all farlig strålning. Finessen var att det var så förskräckligt lätt att använda. De värnpliktiga fick två snören per man. Det gällde bara att knyta till ordentligt kring varje rockärm vid handleden, och vips var de unga männen skyddade.

Sanningen att säga har vulgärpropagandan inte förändrats särskilt radikalt sedan dess. När mina söner nyligen gjorde värnplikten hade det komiska snöret bytts ut mot en atomspade. I dag får många pojkar lära sig att det bara är att gräva var sin grop där man kryper ner och inväntar att fiendens kärnvapenanslag skall vara över.

När nu Tjernobylutsläppen motsvarar 1 000 Hiroshimabomber rekommenderas faktiskt inga spadar för nedgrävning av människor, inte heller i Sverige, trots den höga radioaktiviteten. Det måste alltså bero på att kärnkraften är så fredlig och utsläppen så oavsiktliga.

I dag är det första gången efter Tjernobyl som riksdagens ledamöter har möjlighet att besluta om den svenska kärnkraftens framtid. Jag vet att många människor i vårt land hoppas på att det äntligen skall demonstreras vad en avveckling med förnuft vill säga, så mycket mer som det nu inom socialdemokratin – de s. k. sidoorganisationerna, som i går gick ut – reses krav på en snabbare avveckling än vad regeringen står för.

Det är framför allt Barsebäck som har blivit en symbolfråga även för dessa socialdemokrater. Det handlar om att visa solidaritet med människorna i vårt grannland Danmark. De flesta inser också att opinionstrycket är minst sagt befogat, och jag tror inte att det bara handlar om opportunistiska skäl.

Barsebäck måste stängas nu. Barsebäck är det farligast belägna kärnkraftverket i världen. Barsebäck är inte heller det säkra kärnkraftverk som Birgitta Dahl och andra har påstått. Det har en mängd brister, som vi har fått mer information om nu än tidigare. Den mesta och bästa informationen har emellertid kommit från Danmark, som har krävt av den svenska regeringen att Barsebäck skall stängas. Vi kan inte skryta över i Sverige att informationen har varit totalt öppen under de år som har gått med uppslitande debatt.

Den danska kärnkraftsmotståndaren och folketingsledamoten Margrete Auken var här i går hos vpk. Vi hade en presskonferens, och hon uttalade att Barsebäck inte ens är tillräckligt säkert för att placeras i Sahara. Det är ett drastiskt men helt relevant uttalande. Nu har hon också, tack vare de danska socialdemokraternas inställning, fått med sig folketinget på att resa kravet på den svenska regeringen att Barsebäck måste stängas.

Herr talman! Jag vill sluta med att säga att den votering som kommer att äga rum så småningom kommer att avslöja om de socialdemokrater som via sidoorganisationerna i går gick ut och krävde att Barsebäck skall stängas är att lita på som politiskt aktiva i fortsättningen. Var står alla kvinnoklubbsister? Vad säger Maj-Lis Lööv? Vad säger broderskaparen Evert Svensson och min vän från Mark Berndt Ekholm? Kan kärnkraftsmotståndarna i Sverige egentligen räkna på er?

Visa nu var ni står, visa att ni står för en förnuftig avveckling, dvs. en snabb avveckling av den svenska kärnkraften. Jag vill yrka bifall till de reservationer som vpk har undertecknat i de båda betänkanden som vi här diskuterar.

Anf. 230 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Det är alltid lika intressant att lyssna på Viola Claesson. När hon var ledamot i kemikommisionen lärde jag känna henne och det intresse hon visade för de frågor vi där hade att lösa. Därför förvånar det mig vid detta tillfälle att Viola Claesson så ensidigt har talat om kärnkraften och inte den här gången tar upp alla de risker som har med kemiska ämnen att göra, att inte Viola Claesson har talat om skogsdöd, om allt det svavel som vi släpper ut, alla de kväveoxider som kommer ut, alla de tungmetaller som kommer ut och den risk för successiv uppvärmning av hela jorden som mer och mer koldioxid kan medföra.

Jag rekommenderar Viola Claesson att, när det här riksmötet är slut, göra en resa runt Europa och studera bland de 350 miljoner människor som jag tror bor där vilka alternativ de har till den kärnkraft som där finns. Gå ut och fråga dem vad de skall ha. Skall de i stället för kärnkraften ha mer kol eller mer olja eller bägge delarna?

För oss i Sverige är det betydligt lättare att föra en sådan här debatt än det är för människorna i övriga europeiska länder, men vi är bara 8 miljoner. Det var en erfarenhet som jag fick när jag var nere i Europa under det gångna veckoslutet. Efter en sådan jämförelse blir det inlägg som Viola Claesson gjorde litet grand hängande i luften med någon sorts tomhet runt omkring sig.

Låt oss således i lugn och ro studera erfarenheterna och lägga fram våra synpunkter i energirådet. Sedan skall vi föra en seriös och allvarligt syftande debatt, som kommer att tillgodose människornas krav när det gäller information. Det är en berättigad oro de känt och känner inför det som har hänt.

Anf. 231 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag kan försäkra Per-Richard Molén att jag varken känner mig hängande i luften eller tycker att mina argument gör det. Jag har många gånger tidigare tagit upp just frågan om skogsdöd, bl. a. när vi har diskuterat trafik- och transportpolitiken i det här landet – men Per-Richard Molén kanske inte har lyssnat då.

Jag har också förklarat i sådana sammanhang att vårt sätt att ta ställning i dessa frågor – det gäller kärnkraften, det gäller trafikpolitiken, det gäller hur vi vill lösa problemen med försurning, skogsdöden osv. – är beroende av vad vi i grunden har för ideologisk syn.

Jag är på ett sätt teknikoptimist precis som kärnkraftsförespråkarna brukar berömma sig av att vara. Men för mig finns det vissa gränser för optimismen. En sådan gräns ugörs av kärnkraften och kärnkraftens risker, och jag känner mig ännu säkrare i dag. Jag beklagar dock att så ruskiga saker som haveriet i Tjernobyl skulle behöva hända innan fler börjar tänka på samma sätt.

Riskerna med kärnkraften har inte att göra med vilket land eller vilket samhällssystem. Det är en sak som står över de ideologier som vi kan ha olika uppfattningar om annars. Därför borde det vara lättare också för dem som tidigare kämpade för linje 1 och för kärnkraften i Sverige att i dag ta sitt förnuft till fånga. Vi har sagt att den kapitalistiska kärnkraftspropagandan faktiskt havererade med Harrisburg. Den socialistiska har nu gjort det med Tjernobyl, men vi vill inte vänta på en blågul blandekonomisk kapitalistisk härdsmläta här i Sverige.

När jag säger att jag är teknikoptimist handlar det om att jag precis som miljöörörelsen i övrigt – jag tillhör förresten Miljöförbundet som har gjort frågan om skogsdöden och kampen mot den till årets största fråga – vet att om alternativen fick en chans och resurser, som kapitalet och storfinansen i dag inte vill satsa, skulle vi redan nu ha varit av med kärnkraften i Sverige. Vi skulle ha haft en helt annan tekniksatsning och en helt annan energihushållningsstrategi än vi i dag har därför att majoriteten av socialdemokrater och

moderater har präglat de beslut som vi tagit *hitills*, Per-Richard Molén. Jag tror det börjar bli slut med det.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Anf. 232 LENNART PETTERSSON (s):

Herr talman! Det var intressant att lyssna till Viola Claessons anförande. Hon blandar stort och smått om vartannat i dessa frågor, alltifrån anklagelser om att man manipulerar mätvärden när det gäller de anställda på Ringhals till att kärnkraften på något mystiskt sätt skulle ha odemokratiskt tvingats på Sverige och det svenska folket. En sak är naturligtvis klar, och det är att Viola Claesson har mycket starka känslor när det gäller motståndet mot kärnkraften, och det får man i och för sig ha respekt för. Men man bör inte utslunga den sortens anklagelser utan att i varje fall göra ett försök att bevisa att dessa anklagelser är riktiga.

Sverige är inte odemokratiskt även om vi nu råkar ha kärnkraft. Svenska folket har via en folkomröstning bestämt att kärnkraften skall avvecklas, men att den skall avvecklas i lugn takt fram till år 2010. Vad som nu har hänt i Tjernobyl kan förändra den bedömningen – det beror på de analyser som nu skall göras – men det behöver inte göra det. Det återstår att se. Vilken slutsats man än drar av analysen och vilka de politiska bedömningarna än blir av diskussionerna i det öppna svenska samhället kan man inte som Viola Claesson hävda att Sverige är ett odemokratiskt land därför att vi har kärnkraft. Jag tror att Viola Claesson skulle få större respekt för sin argumentering om hon också förde debatten i mera logiska termer. Jag har som sagt respekt för känslorna, men det behövs också en saklig argumentering.

Herr talman! Med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har nu centern och vpk väckt motioner om en tidigare avveckling av kärnkraften än till år 2010. Man har också föreslagit att Barsebäck och Ringhals 2 skall avvecklas mer eller mindre omedelbart. Dessa krav har man också fullföljt genom reservationer till utskottsbetänkandet nr 37.

Jag vill understryka att kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har stämt oss alla till eftertanke. Jag vill också understryka att om säkerhetsanalyserna skulle ge vid handen att säkerheten vid de svenska kärnkraftverken inte är bättre än i Tjernobyl, tycker jag att det är naturligt att våra kärnkraftverk stängs så snabbt som det över huvud taget är möjligt.

Under alla omständigheter väcker Tjernobyl flera olika frågor för Sveriges del.

För det första påverkar Tjernobyl säkerhetsbedömningarna när det gäller våra egna kärnkraftverk.

För det andra har vi anledning att revidera vårt program för avveckling med inriktning på år 2010, med tanke på det som har inträffat.

För det tredje har vi tagit för lätt på de risker som undermåliga kärnkraftverk utanför Sveriges gränser innebär för invånarna i vårt land.

Och för det fjärde: Vad kan göras internationellt för att förstärka samarbetet när det gäller säkerhetsfrågor och information?

Det är några frågor, och det är viktiga frågor för oss alla.

Kärnkraften finns i vår omvärld, och den svenska kärnkraften svarar för halva vår elproduktion under övergångstiden fram till år 2010. Det gör att

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

frågorna, som jag sade, är viktiga för oss. De är stora, och vad vi nu måste göra är att samla in fakta, göra analyserna och därefter dra våra slutsatser.

Att göra tvärtom, som centern och vpk vill, att först fatta beslut, tycker jag – och det tycker utskottsmajoriteten – vore fel. Eventuella beslut att stänga alla eller en del av de svenska kärnkraftverken får stora försörjningsmässiga, miljömässiga och ekonomiska konsekvenser. Dessa konsekvenser får naturligtvis tas, om det skulle visa sig riktigt att göra så ur säkerhetssynpunkt, men det går inte att inbilla folk – det vill jag också understryka – som Ivar Franzén och Viola Claesson har försökt göra här i kväll, att det inte skulle kosta något i olika avseenden att stänga exempelvis Barsebäcksreaktorerna och Ringhals 2. Det kommer att innebära uppföringar för svenska folket, och det kommer att innebära skador på miljön i mycket känsliga områden.

Utskottsmajoriteten delar därför regeringens uppfattning att energirådet och dess expertgrupper nu får i uppdrag att göra en noggrann utvärdering av Tjernobylolyckan och vilka lärdomar som eventuellt kan dras av denna när det gäller de svenska kärnkraftverken. Detta är den socialdemokratiska uppfattningen och den delas av en betydande majoritet i näringsutskottet.

Energirådet är, menar jag, för övrigt en garanti för att olika synpunkter kommer till tals i den diskussionen och i analyserna. Där sitter representanter inte bara för samtliga riksdagspartier utan också för löntagarnas organisationer och industrin, liksom det finns folk från miljörörelsen.

Enligt uttalande av statsministern kommer regeringen sedan, med energirådets utvärdering som grund, att ta ställning till om det behövs förändringar i det svenska kärnkraftsprogrammet. Statsministern har vidare meddelat att partierna kommer att inbjudas till överläggningar före ett sådant ställningstagande.

Det är en behandlingsordning som helt följer vad som är rimligt när man behandlar viktiga och allvarliga frågor, och utskottets majoritet ställer sig helt bakom den.

Herr talman! En viktig lärdom som man redan nu kan dra av Tjernobyl är att alltför många ryska och andra öststatsreaktorer uppenbarligen har så stora säkerhetsbrister att de utgör en stor risk också för oss i Sverige. Det har bl. a. Ivar Franzén belyst i sitt inledningsanförande. Det är exempelvis kärnkraftverken vid den östtyska nordkusten, 16 mil från Malmö–Köpenhamnsområdet. Det är vidare de stora grafitmodulerade kärnkraftsreaktorerna i Litauen, av samma typ som Tjernobyl. Det är slutligen också kärnkraftverken i Leningradområdet. Man talar om Barsebäck som världens sämst belägna kärnkraftverk. Jag funderar på hur man då skall beteckna kärnkraftverken i Leningradområdet. De måste i alla avseenden vara sämre placerade. Dessutom vet man att de har betydligt sämre säkerhetsbarriärer. Detta bara sagt som en komplettering till hur litet vi egentligen vet om vad som finns bakom järnridån. Detta har i varje fall inte varit föremål för någon större debatt tidigare. Ur denna synpunkt har den tragiska Tjernobylolyckan varit viktig för oss i Sverige men även internationellt.

Ingen av de öststatsreaktorer som jag har nämnt – det är många, och det finns fler – har ens en sådan grundläggande säkerhetsbarriär som en tät tryckupptagande betonginneslutning. Detta har alltså samtliga svenska kärnkraftverk. Det är viktigt att ha denna skillnad klar för sig när man

fortsätter säkerhetsdiskussionen. Det som hände i Tjernobyl kan därför med alltför stor sannolikhet hända betydligt närmare Sverige, och då med risk för betydligt svårare skadeverkningar för oss. Att dessa inneslutningar finns innebär en mycket grundläggande säkerhetsbarriär. Stora delar av den ryska kärnkraften har nämligen inte dessa inneslutningar.

Det finns alltså all anledning att med stort allvar hålla med strålskyddsinstitutets chef då han i en intervju nyligen uttalade sin stora oro för att en Tjernobylolycka på nytt skulle kunna hända vid något annat ryskt kärnkraftverk. Detta är mycket viktigt.

Det grundläggande kravet som man nu måste ställa på Sovjets kärnkraftverk – och även på alla andra staters kärnkraftverk, men det är ju i Sovjet som problemen i första hand finns – är att varje reaktor som är i verksamhet måste vara omgiven av en tät tryckupptagande betonginneslutning. Denna fråga bör drivas av den svenska regeringen med kraft i olika internationella sammanhang. Om inte detta sker kommer de sovjetiska kärnkraftverken att fortsätta att utgöra ett stort hot mot oss.

Herr talman! Om man skall våga dra någon ytterligare slutsats är det att Tjernobylreaktorn och de svenska kärnkraftverken på många sätt förefaller att vara så olika att vi sannolikt skulle lära oss mer om vi i ljuset av Tjernobylolyckan gjorde en förnyad och fördjupad säkerhetsanalys av Harrisburgolyckan. Harrisburgolyckan borde vara mer relevant för svensk säkerhetsdebatt också i dagens situation. I Harrisburg hade man en tät reaktorinneslutning som i de svenska kärnkraftverken. Där läckte det inte heller ut någon nämnvärd längd radioaktivitet. En fördjupad analys av Harrisburg skulle kunna ge oss extra underlag om hur säkerheten i de svenska kärnkraftverken skall bedömas och eventuellt hur den ytterligare skall kunna förbättras. Tjernobylolyckan däremot stämmer mest till eftertanke om vad som händer när säkerheten är undermålig, och det visar vilka fruktansvärda saker som kan hända.

Avslutningsvis, herr talman, några översiktliga bedömningar om vad det skulle innebära i olika avseenden om vi av säkerhetsskäl skulle tvingas stänga Barsebäck och Ringhals 2, som centern och vpk redan nu kräver. Jag har försökt göra några översiktliga bedömningar, eftersom de kan vara intressanta att få in i debatten. Om man stängde dessa kärnkraftverk skulle det betyda att vi tar bort 13 miljarder kilowattimmar per år. Det innebär också självfallet, vilket jag sade inledningsvis, stora problem för elförsörjningen, för miljön och naturligtvis även för ekonomin, även om ekonomin i detta läge naturligtvis aldrig får bli en huvudfråga. Problemen ökar ju snabbare avvecklingen skall ske.

Det förtjänar att understrykas att avvecklingen inte minst är ett regionalt problem. Syd- och Västsverige drabbas med stor kraft. Det gäller dock inte ekonomiskt, för kostnaderna får hela Sverige ta. Men skall både Ringhals och Barsebäck läggas ned, räcker det inte ens med om vi kör oljekraftverken i Karlshamn och Stenungsund med full kraft året runt, om vi skall gardera oss också för toppbelastningstillfällen. Om oljekraftverken körs för fullt spys det dessutom ut mängder av luftföroreningar och försurande ämnen i delar av Sverige som redan tillhör de miljömässigt mest utsatta i hela vårt land.

Jag sitter i statens energiverks styrelse, och jag har i resonemang med

verkets ledande tjänstemän försökt få fram vad en stängning av de två Barsebäcksverken skulle innebära – jag är ju själv representant för en kommun som ligger ganska nära Barsebäck, nämligen Lund.

Barsebäck står för 40 % av Sydsveriges el. Det säger sig självt att det blir stora förändringar vid en avveckling. För att ersätta 8 TWh el producerad i de två Barsebäcksverken behöver vi bränna närmare 2 miljoner ton olja i Karlshamn och Stenungsund, om vi räknar med en verkningsgrad på 40 %. Det innebär utsläpp på 17 300 ton svaveldioxid och 12 200 ton kväveoxid per år. Detta medför med nödvändighet mycket stora skador på skogen och marken i Blekinge, södra Småland, Bohuslän och delar av Västergötland.

Jag ser, herr talman, att min taletid strax är slut, men jag vill säga några ord också om ekonomin. Statens energiverket har gjort vissa överslagsberäkningar, som med nödvändighet är osäkra, då de är baserade på olika prisantaganden med hänsyn till framtida oljepriser osv. Men verket räknar med att en avveckling skulle betyda ersättningskrav på mellan 12 och 18 milj. kr. i nuvärde. Räknat över den period som Barsebäck normalt skulle vara i verksamhet skulle en stängning kosta mellan 1 och 1,5 miljarder per år. Detta är sagt med vissa reservationer, men överslagsmässigt verkar det röra sig om dessa mycket betydande belopp.

Herr talman! Hur man än vänder och vrider på detta problem visar det sig att vi får stora bekymmer om vi av säkerhetsskäl måste ta Barsebäck och Ringhals ur drift. Det kostar mycket miljömässigt och även ekonomiskt.

Den argumentering som Ivar Franzén hittills har fört fram håller inte. Man kan inte bara hux flux ersätta 40 % av Sydsveriges el med ingenting.

Vi har, herr talman, i betänkandena behandlat även en del andra frågor, men jag kan bara konstatera att det för mig just nu har känts mest angeläget att tala om Tjernobyl frågan. Jag vill avsluta med att yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandena nr 37 och 25 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 233 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag skall försöka servera ytterligare litet saklighet, men samtidigt kan jag kontra med att beklaga att Lennart Pettersson inte visar litet mer känslighet från talarstolen. Jag menar inte känslsamhet, utan känslighet inför den opinion som i dag finns och som har anledning att känna oro för den svenska kärnkraften, som vi här skall fatta beslut om.

Jag pläderade tidigare för en internationell avveckling. Om Lennart Pettersson verkligen menar allvar med det som han här har sagt om farhågorna när det gäller bl. a. DDR:s och Sovjetunionens kärnkraftverk, tycker jag att han skall komma med oss kärnkraftsmotståndare och fredskämpar för att stoppa kärnkraften internationellt.

Så litet mer saklighet: Jag är ganska ny här i riksdagen, och jag upptäcker ibland, mera till min förtvivlan än till min glädje, att jag då och då överskattar mer garvade ledamöter som går upp i talarstolen. Jag trodde nämligen, när jag var uppe i talarstolen, att Lennart Pettersson visste ganska mycket om Barsebäck. Jag förstår nu att han inte gör det. Känner Lennart Pettersson inte till Barsebäcksverkets brister? Jag har gått igenom en del gamla protokoll och också protokoll av ganska sent datum från den större debatten i vår där Lennart Pettersson talade om filtret i Barsebäcksanläggningen som

om det skulle utgöra ett fullgott skydd. Jag trodde att Lennart Pettersson hade läst rapporter från de utredningar och undersökningar som har genomförts och där bristerna öppet erkänns. Där talas bl. a. om det nödkylsystem som fortfarande kan anses vara föråldrat och inte tillräckligt anpassat. Det har så stora brister att det inbyggda filtersystemet, som Lennart Pettersson säger är så suveränt, inte räcker till för ett stort brott vid Barsebäck.

Det är detta som den danska befolkningen är så orolig över. Detta är en anledningarna till att man i det danska folketinget har fattat det beslut som man har gjort.

En annan sak gäller Ringhals, som jag bor i närheten av. Jag vet hur många skador man har haft där genom åren. Lennart Pettersson stod alldeles nyligen här i talarstolen och beklagade att Vattenfall och regeringen hade blivit lurade av storföretaget Westinghouse i USA och gått på mycket dyrbara nitar, som vi i Västsverige har känt förskräckelse inför.

Herr talman! Jag skulle vilja sluta genom att återge vad dåvarande miljöministern Ingvar Carlsson hade att säga då han gick till storms emot anklagelserna att socialdemokratin fört betongpolitik. Han varjde sig och sade att socialdemokraterna skulle bli bättre. Framför allt måste dock en tredje vägens miljöpolitik handla om att agera långsiktigare än hittills, att likt magsårspatienten byta livsstil i stället för pillersort, sade han.

I saklighetens och känslighetens namn önskar jag att Lennart Pettersson försöker tänka efter vad dessa ord innebär.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarrens förhandlingar.

Anf. 234 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Jag skall på den korta tid som står mig till buds försöka klarlägga ett par saker där Lennart Pettersson tagit totalt miste.

Först får jag vädja till er: Invagga inte er själva och andra i falsk säkerhet!

Den reaktor som förolyckades i Tjernöbyl bygger på precis samma säkerhetsfilosofi som reaktorerna i det övriga Europa. Det finns ingen saklig grund för att påstå att den skulle vara en minusvariant bland reaktorerna i Europa. Att här stå och prata om att det rör sig om undermålig teknik osv. är att invagga sig själv och andra i falsk säkerhet. Det är ingen betjänt av.

Det är tvärtom så att både Forsmark 3 och Oskarshamn 3 i nuvarande utförande är dåliga, om en härdsmlta skulle inträffa. Vi har lagt ned mycken möda på att förhindra en härdsmlta, men skulle den trots allt inträffa, har de nämnda reaktorerna dåliga lösningar, sämre än dem som finns när det gäller övriga reaktorer.

Sedan vill jag ta upp frågan om vad det kostar att stänga Barsebäck och Ringhals 2. Det finns, Lennart Pettersson, annan energi än el. Detta statiska tänkande, där ingenting existerar vid sidan av el, gör mig verkligen bedrövad. Tänk tillbaka drygt ett år i tiden! Då saknades 14 TWh av den elproduktionskapacitet som vi i dag har. Att säga att 13 miljarder kWh kommer ifrån Ringhals 2 och Barsebäck är också en överdrift, med hänsyn till den kondition som Ringhals 2 befinner sig i i dag.

Hur klarade vi vår elförsörjning för ett år sedan? Den totala energiavsöndringen var i princip totalt sett lika stor då som nu. Inte var det genom att köra två tre miljoner kubikmeter olja i kondenskraftverk som vi klarade vår energiförsörjning. Vad som kommer att hända är att vi för uppvärmning kommer att utnyttja investeringar som redan gjorts i ett antal bostäder. Detta blir huvudingredienserna. Dessutom skapar vi en marknad för alternativen, vilket ganska snabbt kommer att göra att det inte blir någon högre oljeanvändning.

Om man inte är så totalt fixerad vid produktion av enbart el, finns här oerhörda möjligheter att snabbt och fullständigt ersätta Ringhals 2 och Barsebäck, utan att detta leder till ökad oljeanvändning. Jag har försökt beräkna första årets förbrukning. Den rör sig om ungefär en miljon kubikmeter, men den kan mycket snabbt minska. Det blir då i huvudsak mängden olja med låg svavelhalt som kommer att finnas kvar.

Vidare: Upphör med att sätta kärnkraft resp. kol och olja mot varandra! Vi som verkligen tror på FRAM-tekniken och som ser möjligheterna och alternativen gör inte så. Det är ett ekologiskt väl balanserat system som vi vill ha. Det blir inga förhöjda koloxidhalter om vi använder biobränsle och samtidigt ser till att vi har en miljö som våra grödor och skogar kan växa i. Det är sådana lösningar vi kämpar för, och det är de som kan ge hälsa och en bättre framtid för Sverige och för världen.

Anf. 235 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill först till Ivar Franzén säga att vi har samma långsiktiga mål när det gäller kärnkraften: den skall avskaffas till år 2010. Skillnaden mellan oss och Ivar Franzén är att han inte inser att alternativen måste få tid för att utvecklas. Det går alltså inte att i nuläget ersätta 40 % av Sydsveriges elproduktion med biobränsle. Det är helt uppenbart. Såvitt jag förstår går det inte ens om man tar till Ivar Franzéns käpphäst halmbränning.

Beträffande miljöeffekterna i Sydsverige vid en avstängning av Barsebäck vill jag inte säga annat än att vi skall genomföra en sådan om säkerheten kräver det. Men vi skall ha klart för oss att det innebär stora miljömässiga problem. Det måste ändå rimligen oroa Ivar Franzén att ett realistiskt alternativ trots allt innebär att man i en sådan situation spyr ut ytterligare 17 300 ton svaveldioxid i mycket känsliga områden.

Jag vill vidare rätta mig själv på en punkt. Jag sade att de överslagsberäkningar om vad det kostar att ekonomiskt ersätta ägaren Sydkraft vid en avstängning av Barsebäck visat att det skulle röra sig om 12–18 milj. kr. Det skulle vara 12–18 miljarder kronor.

Vad gäller det som Ivar Franzén säger om att Tjernobyls säkerhet är fullt jämförbar med kärnkraftverkens ute i Europa tror jag inte att Ivar Franzén har rätt. När det gäller de svenska kärnkraftverken vet jag att han inte har rätt. Det är ett grundläggande faktum att en elementär och helt avgörande säkerhetsbarriär bestående av en tät tryckprövad betonginneslutning inte finns i Tjernobyl men däremot finns i de svenska kärnkraftverken. Reaktorererna i Barsebäck har även en filteranläggning som, enligt de bedömningar som har gjorts, vid en härdsvälta som går så långt att sprängvecken bryts upp, skall ta hand om 99,9 % av de radioaktiva partiklarna.

Jag tycker dock att man har all anledning att i säkerhetsanalysen ordentligt gå igenom detta. Jag vill utfärda en speciell rekommendation att man alldeles särskilt ser på detta. Men också detta är en mycket viktig extra säkerhetsbarriär.

Anf. 236 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Elströmmen från Barsebäck utgör ca 2 % av den totala energianvändningen i Sverige.

T. o. m. när det gäller halmbränningen har Lennart Pettersson fel: den kan åstadkomma 10 TWh och ersätta 1 miljon kubikmeter olja.

Mitt uttalande om att vi inte skall övervärdera vår egen säkerhet och underskatta andras när det gäller kärnreaktorer bygger på den redovisning som vi har fått från Energirådet. Där sade man mycket klart att den aktuella reaktorn i Tjernobyl hade samma säkerhetsprofil som reaktorer i Europa i övrigt. Därmed kan man inte vid en genomsnittsbedömning klassa ut den reaktorn.

Det har faktiskt, Lennart Pettersson, hänt åtskilligt sedan folkomröstningen. Lennart Pettersson använder precis samma gamla argument som vid folkomröstningen. Det vore kanske bra att nytrycka broschyrerna nu och försöka fånga in vad som har hänt. Det är, som jag sade tidigare, brist på marknadsutrymme som gör att vi inte har mer alternativ i dag. Skapar vi en marknad med en vettig prissättning kommer alternativen snabbt att täcka de behov som uppstår.

När man skall sälja kärnkraftsel talar man om rörliga kostnader. Då accepterar man att år efter år sälja ström utan ett öre till kapitalkostnaderna – de pengarna är ju ändå förlorade. På det sättet konkurrerar man ut alternativen. Nu, när det är fråga om att täcka kostnaderna för redan avskrivna reaktorer, skall man räkna med gigantiska kapitalkostnader eller tillämpa någon sorts långsiktig marginalkostnad för ersättningen.

Det är utan tvivel så att om vi låter prisinstrumentet spela mycket försiktigt och ger alternativen en chans på samma villkor som elströmmen kommer vi snabbt att få ett väl balanserat energisystem, även om vi stänger Ringhals 2 och Barsebäck.

Ett av de största problemen i dag är toppbelastningarna under kalla vinterdagar. Toppbelastningarna minskar faktiskt om vi tillfälligt övergår till att använda inhemska bränslen och en bättre och modernare teknik.

Anf. 237 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Jag tänkte precis detsamma som Ivar Franzén, att det är de gamla argumenten som förs fram – de har inte fräschats upp ett dugg. Det är ynkligt.

Jag har försökt få en diskussion om filtret. Lennart Pettersson upprepar att filtret innebär en garanti även vid ett stort brott på Barsebäck.

Jag har här helt färskt material från folketinget i Danmark. Det är ett yttrande från den gemensamma dansk-svenska kommissionen. Där säger man apropå filtret, att vissa händelser som filtret primärt inte är beräknat för och inte kan klara utgör restrisker. Exempel på sådana händelser är ett stort brott på själva reaktortanken eller vissa yttre påverkningar på anläggningen.

Ingen har dementerat det påståendet. Vi vet att filtret inte kan skydda befolkningen, om ett sådant stort brott inträffar. Kommentera detta, snälle Lennart Pettersson!

Vpk och centern har krävt att Barsebäck och Ringhals 2 skall tas ur drift. En stor del av det svenska och det norska folket står bakom det kravet. Att ersätta den el som de producerar är inte svårt. Vi kan bara se på siffrorna för vår export av el i dag – vi exporterar TWh och vi har avkopplingsbara elpannor. Om vi lägger ihop de två faktorerna får vi ungefär vad vi förlorar om Ringhals 2 och Barsebäck tas ur drift. Känner Lennart Pettersson inte till dessa enkla fakta? Jag kräver inte längre känslor utan bara baskunskaper, som jag trodde fanns hos företrädaren för utskottet som skall försvara moderaternas och socialdemokraternas linje.

Anf. 238 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Först till Viola Claesson, som i sitt förra inlägg föreslog att Sverige internationellt skulle gå i spetsen för kärnkraftsavvecklingen och vara ett internationellt föredöme. Man kan säga att Sverige på många sätt är det genom det säkerhetsarbete som bedrivs i anslutning till de svenska kärnkraftsreaktorerna och den debatt som förs i Sverige kring kärnkraften och dess säkerhet. Också på annat sätt utgör Sverige ett internationellt föredöme. Sverige är det land där man enligt författning skall avskaffa kärnkraften till år 2010. Trots att vi alltså har den uppbyggd, har vi sagt att kärnkraften skall avvecklas senast 2010. Orsaken till att vi behöver denna tid är att vi måste få fram alternativ som är ekonomiskt realistiska och som inte innebär betydande miljöskador.

Vi måste göra en ytterligare analys med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl. Den kan ge upphov till förändringar i avvecklingsprogrammet. Det allsidigt sammansatta energirådet och dess expertgrupp skall nu göra en analys.

Ivar Franzén tog upp frågan om ersättning för elbortfall. Det går inte, Ivar Franzén, att säga att det bara är en liten del som försvinner, 2 % av Sveriges energiförsörjning. Vad man skall mäta är elförsörjningen i Sydsverige. Även om det skulle vara avkopplingsbara pannor när det gäller 1 TWh, återstår ändå 7 TWh. Det innebär alltså miljöeffekter.

Jag har fått reda på att Ivar Franzén har gjort ett mycket fritt referat av vad som sades vid Energirådets hearing med SKI om jämförelserna mellan reaktorn i Tjernobyl och de svenska reaktorerna. Såvitt jag förstår har Ivar Franzén inte uppfattat det hela rätt, om han menar att dessa reaktorer skulle vara jämförbara. Det rätta sakförhållandet har ju kommit fram även från andra källor. Ett ganska elementärt material visar det numera kända faktumet att man i Tjernobyl vid sidan av grafitmoduleringar inte ens hade inneslutning. Tydligen bestod taket i stort sett av någon variant av ett plåttak. Då förstår var och en vad som kan hända om någonting går fel.

Tredje vice talmannen anmälde att Viola Claesson och Ivar Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Herr talman! Vi har nu kommit att behandla två betänkanden om kärnkraften i samma ärende trots att det ursprungligen var tänkt endast ett. Kärnkraftsolyckan i Tjernobyl har föranlett att två motioner har väckts, som i huvudsak handlar om avvecklingsfrågorna i Sverige. Jag vill, herr talman, börja med betänkandet 25 om kärnbränslefrågor.

Kärnkraften i Sverige skall vara avvecklad till senast 2010. Det beslutet har riksdagen fattat, och det står fast. Vi har nu 24 år till det bortre parentesteecknet. På denna tid måste vi dels finna och hinna utveckla alternativa energikällor, dels bestämma oss för hur avvecklingen skall gå till och vad som skall ske med det radioaktiva avfallet. Det är värt att komma ihåg att beslutet innebär avveckling senast 2010. Om kraven på säkerhet motiverar det kan och skall avvecklingen ske snabbare.

En fråga som är mindre uppmärksammas i sammanhanget gäller kostnaderna för avvecklingen med omhändertagandet av avfallet. Avvecklingen av kärnkraften är nämligen behäftad med stora kostnader – kostnader som, också enligt riksdagsbeslut, skall bäras av innehavare av kärnkraftsreaktor genom avgiftsbeläggning, beräknad per levererad kilowattimme. Avgiftens storlek fastställs av regeringen.

Avgiften har under de två senaste åren varit 1,9 öre per kWh, och dessa medel sätts in på räntebärande konto i riksbanken. Nämnden för hantering av använt kärnbränsle har föreslagit oförändrad avgift för 1986, och regeringen har beslutat i enlighet därmed.

Hittills har producentföretagen kunnat återlåna högst 75 % av den inestående behållningen. Nu föreslås att den rätten slopas, och avkastningen på de fonderade medlen kommer fortsättningsvis att knytas till den marknadsbestämda räntenivån.

Vi kan inte se att det finns några tungt vägande skäl för att rätten till återlån skall behållas. Investeringar inom kraftindustrin bör inte särbehandlas utan underkastas traditionell kreditprövning.

Beträffande slutförvaringen av använt kärnbränsle förordas i en moderatmotion den s. k. KBS-3-metoden, medan en centermotion tar avstånd från samma metod. Mellanlagring av använt kärnbränsle i centrallagret för använt kärnbränsle (CLAB) har gett oss möjlighet att ta god tid på oss, innan vi bestämmer oss för metoden för slutförvaring. Som folket ser det vore det fel att i dag låsa forskningen till endast *en* linje och *en* gren av hela slutförvaringsproblematiken.

Nej, när det slutliga ställningstagandet skall göras, skall det baseras på så bred och allsidig forskning som möjligt. Detsamma gäller platsen för slutförvaring. Låt oss vara öppna för vad all teknisk utveckling kan ge under åren framåt! Den enda riktlinje som hittills angetts är att siktet bör vara inställt på någon form av direktförvaring.

Jag vill också med några ord beröra vad kärntekniklagen säger om utförsel ur landet av kärnteknisk utrustning och teknologi. Centerpartiet kräver i en motion att utförsel av reaktorteknologi skall förbjudas. Det är ett motionsyrkande som utgjort följetong här i kammaren de senaste åren och som varje år avslagits med motiveringen att nuvarande lagstiftning är tillräcklig.

När vi nu ser de första verkningarna av en kärnkraftsolycka i ett annat land

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

och vad den betyder också för oss i Sverige, får hela frågan ett vidare perspektiv.

Det är ju ingen nyhet att kärnkraftsteknologin är utvecklad på så många håll i världen att katastrofer av det slag som inträffat i Tjernobyl också kan hända på andra platser, varifrån ett utsläpp kan komma in över vårt land.

Den fråga som alltså kommit i fokus är om svensk kunskap inom säkerhetsteknologi kan hjälpa till att skydda både andra länder och därmed också oss själva från svåra olyckor i kärnkraftverk.

Sverige har en god kunskap när det gäller säkerhetsfrågorna. Folkpartiet anser att den kunskapen är något vi bör dela med oss av – inte minst som ett skydd åt Sverige. Det vore oansvarigt att inte söka medverka till att reaktorerna i vårt närområde så länge de drivs blir så säkra som möjligt. Vad jag talar om är alltså export av säkerhetsteknologi.

Vi kan inte påverka eller bestämma över vilka beslut som fattas i andra länder om kärnkraftens framtid. Vad vi kan göra är att dela med oss av erfarenhet och kunnande. Det ligger i vårt eget intresse.

Herr talman! Med detta är vi inne på betänkandet nr 37 om kärnkraftsolyckan i Tjernobyl.

Det är naturligt då en katastrof inträffar att eftertanken gör sig gällande och att vi känner oro. Kärnkraften har, såsom allting annat, både fördelar och nackdelar.

Den är en effektiv och ren energikälla, som inte tar stora naturresurser i anspråk och som inte släpper ut gifter så att skogen dör och så att luften blir farlig att andas. Det är den *kontrollerade* kärnkraften som producerar så mycket värdefull elenergi åt oss – var och en av oss. Men den *okontrollerade* kärnkraften är farlig. Om den drabbar oss dör inte i första hand skogen – då dör vi människor och djur. Den okontrollerade kärnkraften tar inte hänsyn till länders gränser, det har vi mycket påtagligt fått erfara. Därför kan jag inte annat än återigen betona hur viktigt det är att all kunskap – inte minst den svenska, eftersom vi kanske ligger bland de främsta i världen – används för att skydda Sveriges folk och alla folk mot de verkningar som blir följden om något land tappar kontrollen över kärnkraften.

Vi har i Sverige gjort en avvägning mellan dessa för- och nackdelar med kärnkraften, vilket lett alla partier till uppfattningen att kärnkraften får bli en parentes i vår energiförsörjning. När det gäller takten och metoden för avvecklingen måste vi ta hänsyn till att de problem som är förenade med andra energikällor kan bemästras bättre framdeles.

I vårt eget land har säkerhetsfrågorna drivits mycket långt. Ingen kan dock säga att vi har en hundra procentig garanti mot kärnkraftsolyckor här hemma. Därför är det viktigt att vi aldrig slår oss till ro i tron att inget kan hända. Den eftertanke som jag tidigare nämnde kräver nog hos var och en av oss att säkerhetsfrågorna i svenska kärnkraftverk, liksom kontrollsystemet över landet beträffande radioaktivitet, återigen analyseras och om möjligt förbättras.

Däremot är inte svenska folket betjänt av förhastade beslut som lämnar viktiga problem inom energi- och miljöpolitiken olösta. Vi är alla beroende av energi i olika former, och i ett samhälle som vårt måste energipolitiken vara långsiktig.

Energirådet har nu uppgiften att dels analysera den svenska säkerheten vid kärnkraftsolyckor utomlands, dels utreda konsekvenserna av en tidigare avveckling av något eller några svenska kärnkraftverk. Energirådets resultat väntas framläggas i höst, och därmed kan det inte finnas anledning till några nya drastiska energibeslut i riksdagen i dag.

Herr talman! Med detta inlägg i debatten yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandena 25 och 37 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 240 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Låt mig konstatera att folkpartiet och centerpartiet vill försöka rädda världen på två vitt skilda sätt. Folkpartiets lösning är att exportera svensk reaktorteknologi och därmed bygga upp en säker kärnkraft. Förlåt att jag säger det: Jag tycker detta låter naivt!

Vilket kunnande har Sverige som inte finns i än högre mått hos stormakterna? Vad vi säger när vi hävdar att de har undermålig teknik är att de inte har någon respekt för folks säkerhet.

Det är ingen som på allvar kan hävda att vi skulle veta så mycket mer än stormakterna, som har en otroligt mycket större kunskaps- och erfarenhetsbas. Vad skulle få dem att plocka in svensk teknologi i befintliga reaktorer? Eller är det så att när de skall bygga ett antal nya reaktorer, då skall Sverige världsbäst stå för det? Samtidigt anser vi ju själva – en folkmajoritet bland oss – att vi skall avveckla!

Var finns logiken och förnuftet i detta?

Det finns bara en lösning, och det är att avveckla kärnkraften. Vi hinner inte här i debatten övertyga varandra om hur detta praktiskt skall ske på bästa sätt, vilka kostnader det blir fråga om, osv. Men det är en olycka för den fortsatta debatten om vi här får ett inslag där vi talar om att aktivt gå ut och exportera teknologi och därvid är så övermodiga att vi säger att vår teknologi är världsbäst och att den löser problemen.

Det har talats om att det är slarv och brist på kunnande som gör att ryssarna har misslyckats. Viola Claesson sade: Vpk vill inte vänta på en blågul härdsmläta. – Det vill inte centern heller. Jag tror att Sveriges kärnkraftstekniker är mycket duktiga. Jag har t. o. m. mycket stor respekt för dem. Men jag vet att även de är människor. Risken för en härdsmläta finns också i Sverige.

Är det ändå inte så att vi här i kammaren borde samla krafterna, här och nu, för att demonstrera att vi vill avveckla kärnkraften snabbare? Det är ett ansvar som vi har. Jag hoppas att vi alla kommer att följa vår övertygelse.

Anf. 241 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Det utspel som Bengt Westerberg gjorde för några dagar sedan när han ville vara offensiv i kärnkraftsfrågan och som Gudrun Norberg nu upprepar här i talarstolen är helt fantastiskt. Vilken västgötaklimax efter den klivenhet som folkpartiet har visat också i energipolitiska frågor i Sverige! När det nu har varit tyst litet för länge och folkpartiet inte gärna kan gå ut och öppet plädера för den svenska kärnkraften efter Tjernobyl, då kan folkpartiet inte komma på något annat än att det är kärnkraftsteknologin man skall satsa på.

Tala om okänslighet! Har ni inte den minsta aning om var det svenska kärnkraftsmotståndet och den svenska fredsrörelsen står i dag? Fredsrörelsen känner sedan mycket länge till att kärnvapen och kärnkraft är siamesiska tvillingar och att vi måste stoppa försöken att exportera svensk kärnkraftsteknologi.

Vi är konsekventa. Centern är det också. Vi har kunnat samarbeta också i den här omgången för att stoppa svensk kärnkraft. Vi vill någonting större än det ni i folkpartiet vill. Ni tänker på svenska kapitalintressen när ni vill exportera kärnkraftsteknologi, och samtidigt försöker ni göra det till ett nummer i debatten om kärnkraften i Sverige. Det är härresande.

Om man i folkpartiet, liksom vi gör, anser att kärnkraften måste avvecklas, då bör man naturligtvis – om folkpartiet nu är så internationellt engagerat i säkerhetsfrågor som man påstår sig vara – komma med oss i spetsen för en internationell avveckling och säga nej till en fortsatt teknologisk och resursmässig satsning på kärnkraften. Det vore det mest konsekventa.

Sedan vill jag rätta till ett sakfel som Lennart Pettersson gång på gång har upprepat och som både Per-Richard Molén och Gudrun Norberg har stått för här i debatten. Ni tror att den typ av kärnkraftverk som finns i Tjernobyl bara finns i Sovjetunionen. Har ni inte läst det som rapporterats under de senaste veckorna i flera tidningar också i Sverige eller det material som internationella Greenpeace har gett ut? Det visar att det i land efter land också i väst finns exakt likadana kärnkraftverk som i Sovjetunionen. Vad danska folket nu går till storms emot är faktiskt inte bara farliga kärnkraftverk i DDR utan en hel rad exakt likadana kärnkraftverk i England, som skulle kunna leda till en enormt stor katastrof i Danmark om det gick lika galet i England som i Tjernobyl.

Ni får väl sätta er in i hur det fungerar internationellt innan ni drar en lans för olika utspel som era partiledare har stått för!

Anf. 242 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Jo, Ivar Franzén, det är faktiskt så att vi i Sverige har ett bra kunnande på det här området. Det är inte förmätet att säga att det är ett i förhållande till andra länder bra kunnande. Jag har inte sagt att vi är världsbäst på alla områden, men det är omvittnat att Sveriges kompetens på det här området är bra och att vi har ett kunnande som skulle kunna vara av värde och till hjälp för att öka säkerheten runt om i världen. Det är omvittnat att vi har ett sådant kunnande. Det är omvittnat att andra länder, t. ex. Frankrike, också har ett bra kunnande på området, som skulle kunna vara av värde för oss. Jag tror att man behöver byta kunnande och byta åsikter, så att man kan hjälpas åt att göra kärnkraften säkrare i hela världen.

Det finns bara en lösning, säger Ivar Franzén, nämligen att avveckla kärnkraften i Sverige. Men det är ju ingen lösning att avveckla kärnkraften bara i Sverige. Det har vi ju fått exempel på i dagarna.

Jag måste ställa ett par frågor till Ivar Franzén.

För det första: Menar verkligen Ivar Franzén att det är viktigare att Sverige behåller sin kunskap för sig själv inom landets gränser än att vi hjälper till att förhindra kärnkraftsolyckor i andra länder eller bidrar till att minska skadeverkningarna, om olyckor sker? Om det verkligen är så, tycker jag att

Ivar Franzén och centerpartiet tar på sig ett mycket stort ansvar inför hela Sveriges folk. Det handlar faktiskt inte enbart om solidaritet med andra folk, utan det handlar också i hög grad om att skydda oss själva mot radioaktiva moln, som kan komma in över vårt land.

För det andra: Hur kan centerpartiet, som kanske starkast av alla partier har framhållit farorna med kärnkraften, på allvar mena att vi skall avstå från att göra vad vi kan för att göra kärnkraften mindre farlig? Vi skall alltså spara vårt kunnande inom vårt land. Sedan får kärnkraften utomlands vara hur farlig den vill, trots att det kan drabba också Sveriges folk. Hur går det resonemanget ihop?

Anf. 243 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Låt mig för att spara tid hänvisa till mitt huvudanförande, där jag hoppas att jag på ett förståeligt sätt beskrev vikten av att vi gick före med exemplets makt och skapade opinion för en avveckling av kärnkraften i världen. Jag tyckte ju att Birgitta Dahl borde anta den utmaningen, en verkligt stor och viktig uppgift.

Vi ser verkligen problemen, inte snävt begränsade till Sverige, vi ser dem globalt. Men det är naivt att tro att vi skulle kunna så mycket mer än de stora nationerna. Vi är duktiga – jag instämmer i att vi här i Sverige har ett bra kunnande, men däremot tror jag inte att vi kan lösa problemen i befintliga reaktorer på ett sätt som man inte i andra länder gör minst lika bra. Det skulle rimma väldigt dåligt med vår filosofi för den långsiktiga lösningen.

Sedan har vi sambandet mellan atombomber och kärnkraft. Det finns mycket som tyder på att det sambandet också fanns vid reaktorn i Tjernobyl. Jag vill återigen komma tillbaka till detta och nästan ordagrant återge vad jag tidigare sagt: Den fjärde reaktorn i Tjernobyl som förolyckades hade samma säkerhetsprofil som tillämpas i övriga Europa. Den är inte lik övriga; det finns givetvis variationer, men säkerhetsprofilen är densamma. När det gäller tanken bakom strävan att uppnå en viss grad av säkerhet får man inte underskatta ett lands förmåga att utveckla sin säkerhetsprofil jämfört med andra länders. Det blir en falsk säkerhet. Det är allvarligt att göra sådana misstag.

Vi var några centerpartister som besökte Tyskland för ett antal år sedan. Vi ställde då frågan om det var någon lösning på försurningsproblemet att satsa mer på kärnkraftverk. Vad fick vi för svar av tyskarna? Jo, att kostnaden för en enda reaktor skulle kunna användas för att radikalt förbättra reningen! Det var enligt deras uppfattning en mycket snabbare väg att satsa pengarna på en långtgående rening och en effektiv energianvändning. De såg inte alls kärnkraften som en lösning på försurningsproblemen – och det är den ju inte heller.

Det finns en kärnkraft, en fusionskraft, och den kommer ovanifrån. Det är solen, som flödar tusenfalt mer över jorden än vi har behov av. Den fusionskraften tror jag att vi kan använda oss av. Det kan vi tryggt göra, för betydligt säkrare kunskaper styr och svarar för den driften. Så småningom gäller det även avvecklingen av solen. Med den här fusionskraften kan vi både direkt och indirekt lösa de flesta av våra energiproblem.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Anf. 244 GUDRUN NORBERG (fp) replik:

Herr talman! Jag tycker att Ivar Franzén mycket skickligt undvek att svara på frågorna direkt.

Att vi skall driva frågan om ett globalt säkerhetsprogram har statsrådet redan tidigare talat om – efter Tjernobylolyckan. Allesammans är vi väl överens på den punkten.

Vad vi har talat om är att vi skall dela med oss av vårt kunnande för att förbättra säkerheten – både för andra och, inte minst, för oss själva. Vi i Sveriges riksdag kan faktiskt inte, Ivar Franzén, fatta beslut om att alla världens länder skall avskaffa sin kärnkraft. Vi kan inte ens besluta att Europas länder skall göra det. Alltså måste vi göra allt som står i vår makt när det gäller att göra kärnkraften säkrare. På det sättet skyddar vi oss själva och andra. Det enda rimliga är, som sagt, att vi delar med oss av vårt kunnande. Vi har ett säkerhetsprogram för våra kärnkraftverk som är långt drivet. Jag har dock aldrig påstått att en kärnkraftsolycka inte kan inträffa i Sverige. Tvärtom har jag sagt att det inte finns någon hundra procentig garanti för att en olycka inte kan inträffa. Vi har dock sett att vi kan drabbas även till följd av olyckor utanför Sverige. Vi med vårt kunnande måste alltså göra allt när det gäller att bidra till en tryggare framtid för oss själva och för våra barn.

Är ni i centern verkligen inte intresserade av att driva den frågan? Det gäller ju att både i Sverige och i andra länder runt om i världen få en säkrare kärnkraft.

Tredje vice talmannen anmälde att Ivar Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 245 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Det bästa sättet att arbeta för en säkerhet på detta område är att arbeta för att en avveckling av kärnkraften kan ske så fort som möjligt.

Det svenska kärnkraftsprogrammet förutsätter att så svåra olyckor som den i Tjernobyl inte kommer att inträffa. I utredningen "Effektivare beredskap" från 1979 och 1980 utgår statens strålskyddsinstitut från att man inte behöver vara beredd på en så stor olycka. Man säger: Den är visserligen fysikaliskt möjlig, men mycket osannolik.

Kanske var det så, att alla strax före folkomröstningen insåg att om man på allvar skulle börja planera för en kärnkraftsolycka med så stora radioaktiva utsläpp som efter olyckan i Tjernobyl, hade det blivit ett rungande nej till kärnkraften och en snabb avveckling – all skrämselpropaganda från kärnkraftsintressenterna till trots.

Nu har det omöjliga hänt. Man tycker då att myndigheterna skulle ändra inställning till kärnkraftens berättigande. Men så verkar inte vara fallet. Nu börjar man göra sig beredd på att administrera kärnkraftsolyckor på säkraste möjliga sätt.

I näringsutskottets betänkande 37 på s. 9 säger utskottets majoritet.

"Händelsen i Tjernobyl visar, enligt utskottets mening, på behovet av att det internationella samarbetet vid kärnkraftsolyckor utvidgas och förstärks."

Hadde det inte varit naturligt att kraftfullt påpeka att Sverige har beslutat avveckla sin kärnkraft snarast möjligt och att rekommendera andra länder att göra detsamma?

Regeringen var i stället snabb med att ta initiativ till ett förslag om en förstärkning av IAEA – FN:s atomenergiorgan, som skall marknadsföra kärnkraften i världen samtidigt som man försöker hindra spridning av atomvapen. Regeringen arbetar för att IAEA, som är en klart atomkraftsvänlig organisation, skall få vidgade uppgifter när det gäller reaktorsäkerhet. Per-Richard Molén har visat att moderaterna har samma syn på detta också internationellt.

Självfallet är det nödvändigt att kärnkraftverken sköts så säkert som möjligt den tid de är kvar, men risken är att vi binder ännu mer kapital vid kärnkraften, att ännu fler människor får intresse av att kärnkraften skall bibehållas. Det är här en fråga om ett vägval. Låt oss arbeta för en avveckling av detta livsfarliga, klumpiga och oekonomiska sätt att koka vatten! Låt oss gå in för en modern teknik, där energin används effektivt och energiflödena nyttjas på ett klokare sätt!

Konstigt nog – eftersom vi är ett så litet land – har Sverige ett mycket stort ansvar i de internationella organ som arbetar med kärnkraft och strålskydd. Vi spelar en viktig roll när det gäller kärnkraftens acceptans. Ända från början har det varit svensk ledning av IAEA. Nuvarande chef är Hans Blix, f. d. folkpartistisk utrikesminister och general för linje 2 i folkomröstningen om kärnkraft – den segrande linjen, som ville avveckla kärnkraften med förnuft. Han har senare sagt att han tycker att kärnkraften skall leva vidare.

Förre chefen för strålskyddsinstitutet Bo Lindell är ledande i ICRP, det internationella strålskyddsorganet, och hade stort inflytande på WHO:s snabba, lugnande besked efter Tjernobylolyckan.

Svenskar är också, vad jag förstår, tongivande i UNSCEAR, FN:s organ för strålskydd.

Namnet på en av de internationella strålningsenheter som svenska folket nu försöker förstå innebörden av, Sievert, kommer från en banbrytande svensk strålskyddsforskare.

Svenskar har kämpat intensivt och respektingivande för strålskydd, men man är mycket mån om att ha något att skydda oss från – däri ligger tragedin – och därför kämpar man för att behålla kärnkraften.

Rosalie Bertell, som skrivit boken "No Immediate Danger", där hon varnar för riskerna med också låga doser från radioaktiva material, nonchalerades först av SSI:s generaldirektör Gunnar Bengtsson och framställdes i TV inför folket som mindre trovärdig, som "damen från Amerkat". Gunnar Bengtsson har nu bett om ursäkt för detta och intygar att hon är en trovärdig vetenskapsman, även om de flesta jämbördiga vetenskapsmän inte drar samma slutsatser som hon gör.

Rosalie Bertell – kanske vår tids motsvarighet till författaren Rachel Carson, som skrev "Tyst vår" – säger att expertisen i de internationella strålskyddsorganen inte har kunskaper inom vissa områden som är viktiga för att förstå strålningens verkningar. Vidare säger hon att man utövar censur när det gäller vetenskapliga resultat som inte passar kärnkraftsintressena.

Jag berättar detta därför att det kommer allt fler tecken på att svenska representanter driver ett mycket aktivt arbete för att befrämja kärnkraften i världen – helt oberörda av att riksdagen beslutat om kärnkraftsavveckling.

Eftersom Sverige alltså har ett i förhållande till sin folkmängd mycket stort

inflytande på kärnkraftens framtid internationellt. är det oerhört viktigt att regeringen ser till att vi använder det inflytandet till att vädja till andra länder att så fort som möjligt avveckla sin kärnkraft.

Vi har också ett stort ansvar att visa hur en trygg energiförsörjning kan byggas upp, där energin utnyttjas effektivt och där man håller sig inom ramarna för vad energiflödena, de förnybara energikällorna, kan ge oss utan miljöförstöring. Vi har kommit långt när det gäller forskning och praktik inom detta område. Tänk om vi förde ut den kunskapen och övertygelsen med samma kraft som vi nu tycks arbeta för kärnkraft!

Jag övergår nu till att ge några kommentarer till strålningsläget i Sverige.

Jag har i dag skrivit till SSI och bett att få information om hur mycket strontium och plutonium och andra nuklider med långvariga konsekvenser som finns i Sverige – jag har ännu inte fått någon klar uppfattning om det.

I den danska anläggningen Risö i Roskilde har man mätt upp strontium 90 i storleksordningen 1 på 5 delar cesium. Strontium tas upp i benmärgen och kan försäkra leukemi. Finns det något sätt på vilket vi kan skydda oss mot denna förorening, som rimligen också måste finnas i Sverige? I Göteborg, på Chalmers, har man funnit plutonium. Nedsmutsning med radioaktivitet är upp till 600 gånger större i andra delar av Sverige, enligt uppgift. Hur mycket plutonium finns det i de värst drabbade områdena? Om plutonium ligger i damm som virvlas upp kan det komma in och fastna i lungorna. Plutonium utsänder alfastrålning som är svår att mäta. Undersöker man matens halt av plutonium? – Detta är frågor som jag vill ha svar på av strålskyddsinstitutet.

När strålskyddsinstitutet gör jämförelser med bakgrundsstrålning måste man ifrågasätta metoden. Det relevanta är ju vilka nukleider som finns lösa och på vilket sätt de kan nå oss.

Det är viktigt att människor får en begriplig information, så att de själva kan bestämma i hur hög grad de vill skydda sig och sina barn.

Jag vill nu yrka bifall till reservationerna som fogats till näringsutskottets betänkande 37. Vi har en chans, genom att rösta på dem här i dag, att visa handlingskraft och besluta om den avveckling av Barsebäck och Ringhals – och därefter alla övriga reaktorer – som allt fler finner vara det enda naturliga efter Tjernobylolyckan.

Om vårt förslag inte vinner gehör vill jag ändå enträget vädja till Birgitta Dahl: Var noga med urvalet av de personer som skall ta fram underlagsmaterial till Energirådet i dess arbete med utredningen om konsekvenserna av en förtida avstängning av Barsebäck. Se till att de verkligen lämnar en redogörelse som belyser alla positiva möjligheter att klara sig utan denna el.

Välj inte dem som har Per-Richard Moléns inställning till kärnkraften. Sådana människor söker inte efter det goda som en kärnkraftsavveckling för med sig. Jag var mycket bekymrad också när jag hörde vilken inställning Lennart Petterson har. Det är tydligt att hans information helt och hållet kommer från personer som är styrda av Sydkraft och kärnkraftsintressenterna.

Tyvärr har erfarenheterna lärt mig att också våra myndigheter är djupt involverade i kärnkraftens bevarande. Det är inte utan vidare säkert att naturvårdsverket, strålskyddsinstitutet, kärnkraftsinspektionen eller energiverket kommer fram till ett resultat som skulle bekymra kärnkraftsindustrin.

Men det är livsviktigt att vi får reda på våra möjligheter nu – inte bara propaganda från en döende industri.

I boken *De heta åren* – en rapport från insidan har förre informationschefen på Sydkraft Sven Bergquist gett en öppen redogörelse för hur kärnkraftsintressenterna arbetade aktivt för att få det avgörande inflytandet på energipolitiken och hur de lyckades förhindra en kärnkraftsavveckling under Fälldinregeringarna.

Tänker Birgitta Dahl fortsätta att ge dem möjligheter att låta sitt uttalade egenintresse styra svensk energipolitik?

Jag ser att jag bara har en halv minut kvar av min taletid, så jag hinner väl inte bemöta folkpartiet så mycket. Jag vill ändå säga några ord: Det finns i dag utvecklade alternativ till kärnkraften. De har visat sig vara ekonomiskt konkurrenskraftiga i förhållande till oljan. Är ni verkligen sådana att ni inte vill låta marknadskrafterna ha något utrymme utan mätta marknaden med en el som är billig därför att vattenkraften är avskriven? I 1985 års propositioner rörande energipolitiken sade Birgitta Dahl, att biomassa har visat sig ha mycket större möjligheter än man trodde, också ekonomiskt, och börjat användas och utvecklas i Sverige mer än man förväntade att den skulle göra. Nu väntar man sig, sades det 1985, en långsammare ökningstakt på grund av den goda tillgången på el.

I en annan proposition, som rörde taxeringen av kraftverken, talades det alldeles uppenbart och tydligt om att man kör kärnkraftverk och vattenkraftverk tillsammans, och eftersom vattenkraften är billig blir elpriset lågt. Kärnkraft är alltså dyrare. – Detta är ingenting som centern och vpk säger. Det finns i officiella papper. Birgitta Dahl har sagt det. – Vi har alltså i dag ett subventionerat elpris, som förhindrar en marknad för de alternativ som redan är tillräckligt utvecklade för att prövas, men som inte får en chans att utvecklas vidare om de inte får en marknad – en cirkelgång. Jag tycker att åtminstone folkpartiet borde förstå detta. Ni vill väl inte bara planhushålla fram alternativen utan också ge marknaden en chans?

Anf. 246 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har stor respekt för Birgitta Hambraeus, och vi har samarbetat bra i många sammanhang under den tid då hon satt i näringsutskottet. Jag beklagar därför att hon i sitt anförande förde fram att jag skulle ha i någon mening styrts av Sydkraft i dessa frågor, att jag skulle ensidigt ha fått min information från Barsebäcksintressenter och liknande. Så är alltså inte fallet. I näringsutskottet arbetar vi med dessa frågor med ett brett spektrum av intressenter som vi diskuterar med både inom ramen för utskottet och privat. En av mina viktigare källor är naturligtvis också den observationspunkt jag har i statens energiverk. Jag tycker inte att jag där blir styrd i någon ensidig riktning. Jag tror inte att Ivar Franzén, även om han har litet annorlunda synpunkter än energiverkets styrelse och tjänstemän – han sitter ju själv med där – har den uppfattningen att det förekommer någon mannamån eller bristande objektivitet i det ämbetsverket. Jag beklagar det uttalande Birgitta Hambraeus gjorde, och jag vill understryka att det ger en falsk bild av verkligheten.

Till slut vill jag bara säga till Birgitta Hambraeus att man inte löser svåra

problem genom att inte låtsas om dem. Det är bättre att redovisa för- och nackdelar i ett svårt avvägningsproblem och sedan göra ett ställningstagande, där såväl rationaliteten som känslan kommer in i bilden.

Anf. 247 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Jag skulle verkligen önska att det vore riktigt och att Lennart Pettersson hade fått en bred information. Men jag baserar mitt uttalande här på det inlägg som Lennart Pettersson gjorde tidigare och där han enbart tog upp en mycket fantasilös tanke på avvecklingen och vad man skulle kunna göra i stället. Det var så fantasilöst, att om man inte skaffar sig en bredare information om möjligheterna, ser det mycket dystert och illa ut. Lennart Pettersson berättade bara vad han hade tänkt sig i stället för kärnkraften, och med anledning av detta befarar jag att han får alltför snäv information. Och ännu värre, jag befarar att kanske också energiverket får för snäv information och att man inte släpper fram de erfarenheter och den tekniska fantasi som faktiskt har visat sig ge mycket goda resultat och som kan användas för att avveckla och ersätta Barsebäcks och Ringhals elproduktion – som också Ivar Franzén sagt – på ett sätt som inte förstör vår miljö utan som ger mera jobb, bättre ekonomi och en mycket godare start för framtidens energisystem.

Anf. 248 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill säga till Birgitta Hambraeus att alternativen kommer, men till det behövs tid. Det går inte att önska fram alternativ. Det finns ingen annan väg, om man vill stänga Barsebäck och ersätta 40 % av elkraften snabbt, än att ta till de konventionella källorna, om man inte vill införa ett ransoneringssystem. Det är alltså olja eller kol.

Att jag i mitt anförande rätt mycket slog ned på oljan berodde inte minst på att jag i dag läste en artikel i Dagens Nyheter där Olle Alsén polemiserar mot John-Olle Perssons synpunkt att man skall stänga Barsebäck och öppna kolkraftverk där i stället. Han för fram den uppfattningen att det inte alls behövdes utan att det är fullt tillräckligt med de oljekondenskraftverk som finns i Karlshamn och i Stenungsund. Det var bara att köra dem för fullt. Det är en så övertygad anhängare av linje 3 som Olle Alsén som för fram detta. Han måste också klart inse att det inte finns plats för något önsketänkande i det här läget. Alternativen till Barsebäck är också i olika avseenden negativa. Det ankommer då på Energirådet och dess expertgrupper att göra en avvägning, inkluderande de säkerhetsmässiga bedömningar som nu måste göras med stort allvar.

Anf. 249 BIRGITTA HAMBRAEUS (c) replik:

Herr talman! Ivar Franzén har tidigare här i kväll visat hur vi för ett år sedan, den 1 januari 1985, klarade oss mycket bra med ungefär samma totala energianvändning i Sverige och så mycket mindre el som motsvaras av Ringhals och Barsebäck – sedan har vi alltså fått både Forsmark 3 och Oskarshamn 3.

Vi har i Sverige vårt unika stamnät, där elektricitet kan köras från norr till söder och också kopplas ihop med elproduktionen i resten av Norden. Det

finns alla möjligheter att lösa problemen.

Enligt den statistik som finns i propositionen har vi inom industrin en outnyttjad mottryckskapacitet, som alltså bara står där uppbyggd och med vars hjälp den energi som förbrukas i industrin också skulle kunna användas att göra el av. Det är en resurs som ungefär motsvarar ett kärnkraftverk.

Vi har enorma möjligheter, om viljan finns, och det gäller att ta vara på dem. Låter vi oss fixeras vid en lösning som passar Sydkraft, där man visar på värsta möjliga miljöfaror, då får inte Energirådet och inte heller opinionen rätt uppfattning.

Vidare är det otroligt hur snabbt man kan uppnå resultat med vettig energihushållning. Inom näringslivet har man blivit mycket förvånad. Jag har berättat tidigare här i kammaren om hur Avesta AB investerade 16 milj. kr. i en maskin – man fördubblade produktionen och halverade energianvändningen, och man tjänade 19 miljoner första året. Med modern teknik finns det alltså utomordentligt goda möjligheter att snabbt spara energi, men strävanden i den vägen hålls tillbaka av att vi har ett lågt elpris.

Alla de här faktorerna – jag kunde stå i timtal och berätta om exempel – gör att det är nyttigt och bra för vårt energisystem att ta något av den överdrivna elkapaciteten ur drift nu.

Självfallet är huvudmotivet att vi inte längre kan hota Köpenhamn med en olycka. Ingen kan svära på – det har redan sagts här i kammaren – att en olycka inte skulle kunna hända i Barsebäck. Vi kan inte låta vårt grannland leva under hotet att dess huvudstad slås ut och att hela Danmarks jord blir obrukbar för all framtid. Jag tycker inte att vi i det sammanhanget skall smågnälla om saker.

Det märkliga är att det även ur ekonomiska aspekter och energiförsörjningsaspekter faktiskt är bättre att avveckla Barsebäck än att hålla fast vid det. Det är obegripligt att riksdagen inte nu kan fatta beslut om att stänga hela Barsebäck.

Socialdemokraterna, folkpartiet och moderaterna måste vara rent otroligt indoktrinerade av kärnkraftsindustrin. Lyssna på andra! Lyssna på professorer och andra kunniga människor och öppna era ögon, så får ni klart för er att det finns en god framtid att sträva efter.

Anf. 250 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Det är inte med någon glädje som vi har initierat den här debatten, som gäller näringsutskottets betänkande 37. Det är inte med någon känsla av triumf över att ha fått rätt som man går upp i en sådan här debatt.

Personligen känner jag en mycket stor beklämning. Jag tycker att det är sorgligt att vi är i den här situationen. Jag tycker att det är fruktansvärt beklagligt och hade gärna sett att vi hade sluppit och få rätt i de varningar som vi i många många år har uttalat från olika talarstolar, i det här riksdagshuset lika väl som i det gamla vid Sergels torg och i andra debattföreläsningsland.

Det har talats mycket om överdrifter. Också i den här debatten har det sagts att vi inte skall överdriva. Jag säger som jag sade till energiminister Birgitta Dahl vid frågedebatten tidigare i dag: Vi behöver inte överdriva. Verkligheten är tillräckligt otäck som den är. Vi behöver inte måla fan på väggen, för han sitter redan där.

Jag tycker att det är konstigt att man nu åter kan se en tendens hos kärnkraftspartierna som vi så väl känner igen från debatten för tio tolv år sedan. Det finns hela tiden en tendens att släta över, att tona ned, att lugna, att försäkra att allt är så bra och att ingenting egentligen har hänt. Hur kan ni föra en sådan debatt som ni har fört här i kväll och under de senaste veckorna? Ni är ju som politiker mycket sämre än de ansvariga tjänstemännen på strålskyddsinstitutet, på svenska kärnkraftsinspektionen, osv. De uttrycker hela tiden sin oro. Jag skall litet längre fram be att få återkomma något till vad de har sagt.

Det har skett en katastrof. I denna situation kan det aldrig ingå i vårt uppdrag som representanter för våra väljare och för svenska folket att försöka gå ut och tona ned denna katastrof och att säga att den inte kan ske igen. Den som gör det borde skämmas och ta tillbaka sådana uttalanden och tänka efter vad det är som har hänt.

Jag har som alla andra i Uppsala, i Gävleborg och på alla andra ställen som vi vet har blivit värst drabbade – jag tror i alla fall att det gäller de flesta av dessa människor – gått ut och ryckt upp min gräslök och mina persiljeplantor. Jag antar att även Birgitta Dahl har gjort det på sitt sommarställe i Öregrund. Det kändes mycket konstigt att göra detta och att i detta land sitta i sitt lilla grönsaksland och tänka att man nog inte kommer att kunna äta dessa grönsaker, eftersom det har sagts till oss.

Jag var ute och åt middag för ett par timmar sedan. På matsedeln stod det att spenatstuvning serverades till fiskrätten. Servitrisen kom emellertid och beklagade att hon inte kunde servera någon spenat. Varför? Jo, därför att man inte fick servera spenat på grund av risken för radioaktiv smitta. Detta hände på en restaurang här i Stockholm klockan 18.30 i dag.

Ni måste ta till er denna verklighet när ni debatterar och inte bara återfalla till det gamla dåliga talet som ni var sådana mästare på för några år sedan. Ni fortsätter tydligen med detta.

Vad skall vi säga till jordbrukarna, till småbarnsföräldrarna och till alla andra uppe i Gävle och Uppsala?

Vi vet att man i Västtyskland, där man har mätt upp mycket lägre halter av radioaktivitet än vid Upplandskusten, har utfärdat mycket mer rigorösa varningsföreskrifter än här i Sverige. Där har man sagt att barnen skall hållas inne, osv. Sådana varningar har inte utfärdats här.

Vad tänker ni, om ni nu tänker, när ni får sådana uppgifter? Vad skall de människor tycka som bor i närheten av ett stort kärnkraftverk, t.ex. Forsmark vid Upplandskusten – i Uppsala eller i Gävle – när vi vet att inga planer – för Forsmark, för Barsebäck eller för något annat kärnkraftverk – kan vara perfekta? Vad som händer beror på hur vinden blåser. En olycka kan hända även i Sverige – jag vill återkomma till detta.

Nu har vi hört Per-Richard Molén, en ny och fräsch stjärna från den moderata energihimlen, stiga upp i talarstolen och framföra sitt budskap. Det är precis som om ingenting hade hänt sedan 1979–1980. Per-Richard Molén har inte tagit till sig något av den energidebatt som vi förde 1979, 1980 och 1981. Han bortser från den och går ut med precis samma vulgärargument som de moderata företrädarna, Per Unckel och andra, gjorde på den tiden det begav sig. Jag tycker att det är en intellektuell kollaps när en representant

från moderata samlingspartiet, som Per-Richard Molén, kan gå upp och säga sådana saker som har sagts här i kväll.

Det förvånar mig också att Lennart Pettersson från socialdemokraterna, som har varit med i den gamla energidebatten från början, intar precis samma ståndpunkt. Han har ingenting lärt och allting glömt. Han diskuterar precis på samma sätt som han gjorde då. Han kommer med samma vulgärargument. Han tar inte till sig några fakta av det nya som har hänt. Vi vet ju, Lennart Pettersson, att vi nu har en helt ny energisituation – det har sagts också ifrån regeringshåll, senast i broschyren om avveckling. Vi har i dag en förbrukning på 350 TWh, fastän det som sent som i början på 1980-talet i prognoser från er talades om en förbrukning på 540 TWh.

Vi vet att det är möjligt att nedbringa energikonsumtionen ytterligare, och det är på konsumtionssidan som de stora vinsterna står att få.

Vi är inte teknikfientliga. Det är ni som är det. Ni vill inte inse att den nya moderna tekniken ger oss alla möjligheter att skapa ett energisystem som gör att vi inte skulle behöva det högteknologiska, mycket farliga och mycket svårkontrollerade system som kärnkraften utgör men ni vill inte lyssna på våra argument.

På sätt och vis är moderaten Per-Richard Molén mycket ärligare än socialdemokraten Lennart Pettersson. Per-Richard Molén säger att han vill ha kärnkraft – det är ärligt deklarerat. Lennart Pettersson från socialdemokratin däremot säger att han inte vill ha kärnkraft, men i grund och botten argumenterar han på samma sätt som Per-Richard Molén för kärnkraften – och det är kärnkraft som han egentligen vill ha.

Jag skulle vilja säga till er två, precis som jag ganska länge sedan sade till energiminister Carl Tham från folkpartiet, om man resonerar som ni gör är man antingen okunnig, dum, korkad i roten, eller också är man cynisk och ljuger! Jag vet att ni inte är dumma. Det skulle aldrig falla mig in att klassifiera er som dumbommar. Ni är högt utbildade personer, och ni är kloka och ni är intelligenta. Slutsatsen blir följaktligen att ni cyniskt står och förtiger sanningen och försöker förringa den allvarliga sak som vi debatterar här i dag. Det kommer ni inte att slippa undan i den framtida redovisning som skall ges av denna fråga.

Det har här talats mycket om Barsebäck. Jag skall inte uppehålla mig särskilt mycket vid det kärnkraftverket, men jag vill i alla fall säga följande: De 8,5 TWh som Barsebäckverket producerar behöver inte ersättas med någon ny produktion. Vi kan ta bort de avkopplingsbara elpannorna. Det motsvarar ungefär en reaktor. Vi kan minska exporten. Vi kan också, som Birgitta Hambræus här sade, koppla in mottryckskraften. Man skulle redan nu kunna producera 7 TWh mottryckskraft i det här landet, men mottrycksanläggningarna står stilla. 7 TWh motsvarar så gott som två reaktorer.

I Uppsala har vi ett jättestort värmekraftverk – ett av de modernaste i Sverige. Verkets mottrycksanläggning har inte körts på fyra fem år, därför att det inte lönar sig att producera elström. Det tog en halvtimme att få i gång anläggningen vid det stora elavbrottet för några år sedan. Tack vare denna mottrycksanläggning klarade vi oss mycket bra i Uppsala. Sedan dess har anläggningen stått still. Det finns många andra liknande exempel.

Tala därför inte, Lennart Pettersson, om att Skåne eller Sydsvrige skulle

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

läggas i mörker och drabbas av elände om Barsebäcksverket kopplades bort! Skånc är inte bara beroende av Barsebäck. Det går att lösa energiförsörjningen på annat sätt. Hur klarade ni er annars innan Barsebäck togs i drift? Då hade ni väl fotogenlampor och tallkottar, som det talades så mycket om för några år sedan.

Det finns en oerhörd cynism bland kärnkraftsförespråkarna. Jag har här några pamfletter från RKS. Vet ni vad det är? Jo, det är rådet för kärnkraftsäkerhet. Det är kärnkraftsproducenternas eget lilla informations- och propagandabolag. Statliga Vattenfall är för övrigt också med och betalar verksamheten med våra skattepengar.

Inom rådet finns en forskare som heter Evelyn Sokolowski, välkänd för oss alla som har hållit på med energifrågor. Hon är en av de riktiga kärnkraftshöckarna i det här landet. Hon var i Östhammar hemma i Uppland den 14 november 1985 och talade om den senaste forskningen på kärnkraftssäkerhets område. Det gällde Rasmussen-rapporten, som vi som har sysslat med kärnkraftsfrågan också känner till. Den var aktuell som ett slags sannolikhetsbedömning i slutet på 1970-talet och början på 1980-talet.

Meningen med Evelyn Sokolowskis föredrag var att tala om att Rasmussen-rapporten hade överdrivit riskerna alldeles oerhört. Evelyn Sokolowski sade bl. a.: "Sannolikheten för våldsamma inneslutningsbrott genom ång- och vätgasexplosioner i samband med härdsmltningen är mycket liten." Hon hävdade vidare: "Några av de mest skadliga radioaktiva ämnena uppträder inte i gasform utan i vattenlöslig form." "— Det är nu fastslaget att den från strålningssynpunkt besvärande nukleiden jod-131, som av Rasmussen förutsattes uppträda främst som gasformig, molekyllär jod, i stället till helt övervägande del är kemiskt bunden till en annan radioaktiv klyvningsprodukt, det långlivade och lättflyktiga cesium." Detta ämne är vattenlösligt. Det är precis detta som har hänt. Vi fick ut de där isotoperna nere i Tjernobyl, de drev med vinden och utlöstes över Sverige av regn.

Det här sade de i november i fjol. Jag har också en annan pamflett från RKS som kom den 12 december i fjol. Där säger de: "Vid nästan alla tänkbara, svåra haveriförlopp i lättvattenreaktorer blir de radioaktiva utsläppen väsentligt mindre än man väntade sig enligt Rasmussenstudien." Det är mot detta som SKI har protesterat.

Avdelningsdirektör Lars Högberg vid SKI protesterade alltså mot detta innan Tjernobylolyckan inträffat, observera det, och han kom då i dispyt med kärnkraftsbolagen om detta. Vad sade då Lars Högberg vid Energirådets sammanträde? Det Ivar Franzén har sagt här har ju ifrågasatts. Jo, Lars Högberg sade att han enständigt ville varna för att tala om att reaktorn i Tjernobyl var försedd med sämre säkerhetssystem än andra reaktortyper. Han varnade för att någon skulle skjuta över skulden på andra och tala om dåliga ryska reaktorer. En härdsmlta, sade han vidare, kan inträffa också i svenska reaktorer.

Han sade också att vi kan räkna med en så här stor olycka ungefär vart tionde år, detta räknat på de antal reaktorer som finns i drift i dag. Detta hörde Birgitta Dahl, Ivar Franzén och jag. Det var det han sade, och det blev mycket tyst runt bordet bland alla direktörer och experter som satt där.

När man talar om Barsebäck och filtreringskammaren, som Lennart

Pettersson talade så vitt och brett om, kan man konstatera att den är helt ovidkommande. Blir det en härdsmläta i Barsebäck, spelar det ingen roll om det så funnes tio filterkammare. De har en funktion att fylla bara vid ett kontrollerat haveri, då man kan behärska vad som händer inne i reaktorinneslutningen. Om det blir en stor katastrof spelar det ingen roll om det finns filterkammare eller inte.

Ni skall inte försöka gå ut och sprida falska uppgifter, Lennart Pettersson, för det gagnar inte informationen eller den sakliga debatten i den här frågan.

Det finns mycket som jag skulle vilja säga på den korta tid som står mig till buds. Jag har tidigare nämnt vad som har sagts i debatten.

Till socialdemokraterna vill jag säga att många av er har ett stort syndaregister – inte alla, men många. Det har väckts motioner, och från socialdemokratiskt håll har funnits opinioner de senaste åren som inte kan annat än förvåna. Jag var inte med vid den vanliga energidebatten här i kammaren i våras, eftersom jag var tjänstledig, men jag har läst den. Jag har där sett att Birger Rosqvist och några andra socialdemokrater har motionerat om en fortsatt kärnkraftsanvändning i det här landet. Det är helt klart att den moderata fixstjärnan Per-Richard Molén tog fasta på detta och sade så här i debatten onsdagen den 23 april: "Det hör inte direkt till vanligheterna att vi moderater yrkar bifall till en socialdemokratisk motion, men denna gång gör vi det. Vi hoppas att motionen inte skall vara en dagslända, utan att den skall följas av flera under de allra närmaste åren. Förra året gick näringsutskottets socialdemokratiska ordförande Nils Erik Wååg ut och talade varmt för kärnkraften. I år blev det en motion. Frågan är vad som kommer att hända under det närmaste året."

Det var mycket bra sagt av Per-Richard Molén, och jag tycker att ni socialdemokrater snart skall börja skämmas litet grand över att ständigt och jämt komma i samma sällskap som storfinansens företrädare moderaterna. Tror ni att de vill bygga ut kärnkraften av omsorg om den svenska arbetarklassen eller av omsorg om jobben i Skåne eller Norrland eller någon annanstans? Vad tror ni? Hur länge skall det omaka äktenskapet hålla, innan det blir för mycket för er?

Jag vill också vända mig till Socialdemokratiska kvinnoförbundet, broderskapsrörelsen, SSU, Unga örnar osv. Jag tycker att det är mycket bra att ni har utarbetat uppropet om Barsebäck. Det är också mycket bra att en viktig socialdemokratisk företrädare som John-Olle Persson har gått ut och talat om Barsebäck. Även vi i det omtalade Energirådet har uppgiften att eventuellt föreslå ett urdriftstagande av Barsebäck. Jag säger att det är bra, men jag vill samtidigt varna er litet grand: Låt det inte bara bli ord och taktik! Försök inte att en gång till binda upp opinioner både på kärnkraftsmotståndarsidan och på kärnkraftsanhängarsidan för att hålla ihop partiet och på det sättet rädda er situation. Förr eller senare genomskådar folk sådana åtgärder – och det har man redan i stor omfattning gjort – och då kommer ert agerande att slå tillbaks emot er.

Ta ställning och tro inte att det räcker med att gå ut med ett uppprop för att sedan stödja samma gamla dåliga politik som har gällt under tidigare år! Ni kommer då att få skörda storm där ni har sått vind – det kan jag tala om för er.

Slutligen några få ord om det omtalade Energirådet, där jag själv är med.

Det talas nu mycket om vad vi skall göra. Visst skall vi jobba med att ta fram material. Vi kommer säkerligen att få mycket fina föredragningar, underlag osv., men vi kan inte avveckla kärnkraften, utan det ankommer på regeringen, på energiministern och på alla andra som har den egentliga beslutanderätten. Vad jag är rädd för är att vi som vanligt här kommer att få se en utredning som knegar med en mängd stora luntor, men att det hela så småningom kommer att tonas ned och glida ut i ingenting, och så har vi samma läge som förut. Jag vill varna också för den utvecklingen. Vi måste någon gång kunna tala klarspråk och vara ärliga, inte bara glida undan och sedan underlåta att göra saker som vi har lovat att göra.

I så fall är det rätt om man talar om politikerförakt, om folket förlorar förtroendet för oss och inte går på sina partiers politiska möten, inte går på fackföreningsmöten osv. Vi kan inte hålla på så särskilt mycket längre på det sättet, för då får vi snart ur demokratisk synpunkt – det hoppas jag att vi alla kan vara överens om – en ohållbar situation.

Det har varit mycket intressant att lyssna på den här debatten, men det har varit sorgligt – jag har verkligen känt mig nedslagen – när jag har hört samma gamla dåliga argument igen, samma gamla överseende, överslätande och otroligt undandligande diskussioner som har förts från vissa håll här i kväll. Sluta med det! Det är redan sent på dagen, och det är dags att ändra färdriktning och göra det snabbt och bestämt.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till samtliga reservationer som vpk står bakom i de två betänkanden som vi nu behandlar.

Anf. 251 LENNART PETTERSSON (s) replik:

Herr talman! Det finns en tendens hos Oswald Söderqvist att beteckna alla som inte har hans uppfattning i olika frågor som ondskefulla personer, alternativt dumma eller mindre vetande. Jag fick i kväll visserligen inte betyget dum, men jag skulle alltså i stället vara cyniker och lögnare. Detta är en beklaglig debattmetod. Den saken är i och för sig inte det viktiga, men det är bättre om vi kan föra en sakdebatt i stället för att fara ut i personliga förolämpningar.

Jag vill bara understryka för Oswald Söderqvist att kärnkraftsfrågan är en oerhört viktig fråga för socialdemokratin. Man kan naturligtvis ha en annan uppfattning om förträffligheten av linje 2, som innebar att kärnkraften skulle avvecklas år 2010. Men man kan ändå inte säga annat än att socialdemokraterna har stått fast vid den linjen, och under Birgitta Dahls ledning har man också steg för steg gått åt det hållet. Vi har tagit många strider med industriintressen, som har velat riva upp detta beslut. Det har vi gjort även när det kanske inte var lika opportunt att stå fast vid avvecklingstidpunkten år 2010 som det kan vara i dag.

Nu har Tjernobylhändelsen kommit in i bilden, och det innebär att vi delvis måste diskutera utifrån nya förutsättningar. Men det betyder ju inte att vi måste avstå från allt logiskt tänkande vid sidan av det som vår oro och vår känsla innebär för oss i detta läge. Vi kan inte önsketänka fram alternativ på kort sikt. I debatten i kväll har jag reagerat mot uppfattningen att ett avskaffande av Barsebäck över en natt inte innebär några problem. Jag har pekat på att det finns problem.

Men jag har också sagt att kommer Energirådet och dess expertgrupper fram till att säkerheten inte är tillfredsställande, att man inte kan ge garantier för att en sådan olycka som den i Tjernobyl inte kan inträffa, då finns det bara en logisk konklusion. Men det är ni i Energirådet som skall göra den analysen, som skall insamla fakta. Och för det behöver ni uppenbarligen ha sommaren på er, för det är en stor och betydelsefull fråga.

Jag beklagar som sagt den debatteknik som Oswald Söderqvist har använt. Det hade varit bättre om vi hade kunnat föra en sakinriktad diskussion.

Anf. 252 PER-RICHARD MOLÉN (m) replik:

Herr talman! Oswald Söderqvist har i ett känslomättat anförande öst ur sig en mängd okvädinsord som jag tycker inte passar i riksdagen. Men när känslan tar överhanden får tydligen förnuftet stå tillbaka. Och då räkar Oswald Söderqvist ut för den intellektuella kollaps som han beskyllde andra debattdeltagare för.

Jag har aldrig någon gång under senare år hört att vare sig Oswald Söderqvist, Lars Werner eller Bertil Måbrink vid sina besök i Sovjetunionen har yrkat att Sovjetunionen skulle skrota sina kärnkraftverk. Jag utgår från att ni har varit väl informerade om situationen där.

Oswald Söderqvist har talat om nedskrotning av de svenska kärnkraftverken men inte med ett ord berört kraven på internationell standard, internationella konventioner, för att lösa de problem som är betydligt större utanför våra gränser än i Sverige. Det är ett ensidigt sätt att argumentera.

Vilka besparingar är det fråga om? Bara svepande gester! Vilken ny teknik kan vi ta fram? Det finns ingenting i anförandet om det. Vad kommer det att innebära för Oswald Söderqvists kommunistiska vänner i de elintensiva fabrikena och industrierna i norr när elpriserna konkurrerar ut de svenska produkterna på den internationella marknaden? Åk upp till Norrland och hör hur stämningarna är där uppe!

Anf. 253 OSWALD SÖDERQVIST (vpk) replik:

Herr talman! Om nu Lennart Pettersson kräver logik i debatten är det konstigt att han argumenterar som han gör. Han är inte ett dugg logisk. Han för en debatt som om ingenting hade hänt sedan 1979–1980. Vi däremot har konsekvent i alla energidebatter drivit dessa frågor – och ständigt i opposition mot och under motstånd från Lennart Pettersson och andra inom socialdemokratien. Jag tycker att det är vi som har varit logiska.

Sedan har jag inte särskilt mycket till övers för den s. k. sakliga debatten som Lennart Pettersson berömmar sig av, när den är full av falskhet och felaktiga argument – t. ex. hur man skall kunna ersätta Barsebäck. Det blir alltså inte bättre av att man försöker låta väldigt diplomatisk när ihålligheten i argumentationen lyser igenom på det sätt som det gjorde i Lennart Petterssons argumentation här i kväll. Jag tycker inte heller att mitt anförande – det vill jag säga till Per-Richard Molén – har varit känslomässigt. Det har varit mycket sakligt. Jag har redovisat en hel del siffror, som ni inte gjorde något besvär av att försöka kommentera. Jag har sysslat länge med dessa frågor, och jag tror att jag kan en hel del om den svenska energipolitiken. Ingenting av det som Per-Richard Molén tog upp var ens ett försök till någon

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

sakdebatt för att motbevisa de argument som jag här i kväll mycket kort men vid många andra tillfällen mycket ingående och utförligt redovisat.

Beträffande internationella engagemang vill jag bara påpeka att vi har en reservation i ett av de aktuella betänkandena, där vi talar om internationella åtgärder för att komma till rätta med problemen. Det har vi haft uppe tidigare. Vi anser, och det har vi påpekat under åtskilliga debatter, att vi måste få ett internationellt samarbete på detta område. Vi har understött den här regeringen, och t. o. m. borgerliga regeringar, när det gällt sådana anspråk och ansträngningar. Så ert argument på den punkten faller på sin egen orimlighet.

Det var inte någon särdeles bra saklig argumentation som Per-Richard Molén försökte med när han talade om kommunistiska bröder. Vi står för vår energipolitik. Vi driver den. Vi har framfört våra synpunkter många gånger. Jag har gjort det själv vid ett studiebesök i DDR i samband med att vi hade en energidebatt på gång. Vi hade mycket stora debatter med partirepresentanter där om just kärnkraften och kopplingen kärnkraft-kärnvapen. Så visst tar vi upp frågan. Men vi har framför allt att ta vårt ansvar här hemma i Sverige mot våra egna väljare och medborgare.

Anf. 254 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag har suttit och lyssnat på debatten och tyckte att det var en bra och saklig debatt ända tills Oswald Söderqvist kom upp i talarstolen. Det är tydligen fler som känner som jag. Jag betackar mig faktiskt för både råd och hot från kommunisterna om hur vi skall hantera den här frågan inom partiet.

Anledningen till att jag begärde ordet var att jag blivit direkt tillfrågad hur jag som ordförande i Socialdemokratiska kvinnoförbundet tänker rösta i kväll och vad jag har för kommentarer till debatten mot bakgrund av att vi i sidoorganisationerna har gjort ett uttalande. Låt mig bara konstatera att de socialdemokratiska s. k. sidoorganisationerna, nämligen SSU, Unga örnar, De kristna socialdemokraterna och Socialdemokratiska kvinnoförbundet, redan för ett år sedan gjorde ett gemensamt miljömanifest, där självfallet också energifrågorna fanns med.

Olyckan i Tjernobyl har på nytt aktualiserat frågorna kring kärnkrafts-avveckling. Vi tyckte därför det var naturligt att lyfta fram några av de punkter som manifestet tog upp och att till regeringen framföra några önskemål som vi tyckte var särskilt angelägna. Vi har tagit fram fyra frågor som gäller hushållning med energi och alternativ energiteknik, avvecklingsplan, export av kärnteknologi och Barsebäck. Jag kände inte riktigt igen vårt uttalande när det kom ur Viola Claessons mun förut här. Hon talade om att vi sagt att vi vill ha en snabbare avveckling än vad regeringen har planerat och att vi har gjort Barsebäck till en symbolfråga.

Det finns ingenting som jag är så misstänksam emot som att konstruera politiska symbolfrågor. Jag tycker att politiska beslut skall fattas gärna med känslor men på sakliga grunder och av konkreta skäl.

Det är alltså inte en symbolfråga för oss, när vi säger att regeringen bör planera för att stänga Barsebäck, utan det är just därför att, som Lennart Pettersson sade, det inte går att stänga Barsebäck utan vidare. Det kommer

att kräva en omställning av elförsörjningen, och det kommer att kosta. Kosta må det väl göra, men priset får inte bli andra allvarliga miljöskador i stället.

Vi tycker det är bra att regeringen har sagt att man skall utreda konsekvenserna av en snabbavveckling av Barsebäck. Vad vi i sidoorganisationerna vill säga när vi önskar att regeringen också skall planera för hur man skall kunna stänga Barsebäck är, kan man säga, att vår ambitionsnivå ligger ett snäpp högre när det gäller framförhållning.

Vi sade redan i vårt miljömanifest att det finns mycket, inte minst det geografiska läget, som talar för att när vi börjar avveckla skall vi ta Barsebäck först. Den debatt som vi har fått efter Tjernobyl pekar också i den riktningen. Ett viktigt förbehåll är dock: såvida inte den särskilda säkerhetsstudie som Energirådet skall göra säger att vi måste ta någon annan reaktor först.

Eftersom vi således tycker att Barsebäck skall avvecklas först, tycker vi att regeringen omgående skall börja planera för detta. Och det är just vad vi har sagt i vårt uttalande.

Vpk har ju tagit centern till bundsförvant i energipolitiken. Om jag uppfattade Viola Claesson rätt i inledningen av hennes anförande, drog hon ett mycket kategoriskt streck mellan helgon och bovar i energifrågan. När vi sedan lyssnade till Oswald Söderqvist fick vi ytterligare belägg för på vilken sida om strecket han står och vilka som hörde till cynikerna och dumskallarna.

Jag vill bara påminna vpk om att centern, trots att den till skillnad från vpk har suttit i regeringsställning, inte har fört landet ett enda steg närmare avvecklingen.

Frågan om hur vi som tillhör sidoorganisationerna skall rösta här i kväll är mycket enkel att besvara. Det finns inga reservationer som entydigt ger uttryck för vad vi har sagt i vårt uttalande. Och även om så vore, vill jag påminna om att det uttalande som vi har gjort är ställt till regeringen. Jag tror faktiskt att vi kan komma bra mycket längre genom att diskutera med en lyhörd och handlingskraftig socialdemokratisk regering än genom att sitta i riksdagen och rösta på center- och vpk-motioner.

I detta anförande instämde Evert Svensson (s).

Anf. 255 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Om nu Maj-Lis Löw känner sig hotad så får det stå för henne själv. Jag har inte hotat Maj-Lis Löw. Jag har bara sagt ett varningens ord, och det är inget hot.

Jag tror inte att det är bra om man går ut i ord och deklARATIONER i olika sammanhang och sedan gång på gång underlåter att följa dem i verklig handling. Men det är som sagt upp till Maj-Lis Löw själv om hon vill uppfatta det som ett hot eller inte.

Jag hoppas också att jag aldrig, trots min jämfört med Maj-Lis Löw ganska höga ålder, kommer att bli så förstenad, som många andra i debatten i dag och för all del även i tidigare debatter varit – att jag inte skulle kunna låta det jag känner komma till uttryck i det jag säger. Jag tror inte att sakdebatten lider av att vi visar litet känslor i den här församlingen. Tvärtom tror jag att motsatsen är fallet.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Om man bara går in för att tala politikerspråk, då kommer inte folket att lyssna med särskilt stort intresse. Och det är just vad som skett i många fall, och det tycker jag också hör till den här debatten.

Beträffande den socialdemokratiska regeringen och dess energipolitik: Visst har ni ändrat er. Och jag har också sagt att ställningstagandet från SAP:s sidoorganisation var bra.

Men jag vill också påminna Maj-Lis Lööw om att ni varit med om att dubblera den svenska kärnkraften med er linje "avveckla med förnuft". Vi hade förut sex relativt små reaktorer. Sedan fick vi sex nya med effekter som var dubbelt så stora. Det innebär att vi fick tre gånger så mycket kärnkraft som vi hade från början – genom er medverkan.

Detta har försvårat den avveckling som nu alla är ense om – åtminstone i ord – skall genomföras. Det hör också till bilden, och det glömmer vi naturligtvis inte heller bort, vi som varit med i debatten och följt utvecklingen under alla de här åren.

Anf. 256 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Precis som Oswald Söderqvist, min partikamrat, hoppas jag att jag aldrig kommer att förstenas och bli så välpolerad att jag står här i kammaren och tycker att det är mitt uppträdande när jag försöker argumentera som skall avgöra hur andra skall ta ställning och vad jag själv skall tycka i olika frågor.

Finns det någonting som så kan avtrubba aktiva politiker – oavsett om de sitter här i riksdagen eller inte – är det den tvetydighet som också ligger i ett välpolerat uppträdande som skall tillfredsställa opinionen, denna opinion som bygger på ett enormt engagemang, som antikärnkraftsrörelsen i Sverige, och som äger ett enormt kunnande och vet att det handlar om en kamp för livet. Ni borde ha förstått – efter den debatt och information som vi fått efter Tjernobyl – att dessa människor kommer att förakta dem som bara för att tillfredsställa opinionen och den starka rörelsen ute i landet går ut och säger en sak och sedan står här i kammaren och försöker ta tillbaka vad de sagt med ord om att det inte går att stödja kommunister, t. ex.

Maj-Lis Lööw tillhör arbetarrörelsen, och jag tycker att hon borde ha större känsla för vad den nya folkrörelse vill som håller på att växa sig stark. Om nu, Maj-Lis Lööw, rädslan för partiledningen och regeringen fortfarande är så stark att ni – sedan det socialdemokratiska kvinnoförbundet tillsammans med andra sidoorganisationer gått ut i går, under mycket starkt opinionstryck, och upprepat kravet på att Barsebäck skall stängas – här i kammaren skyller på att centern minsann inte var bättre i regeringsställning, eftersom den inte kom längre när det gällde en avveckling av kärnkraften, borde ni ändå visa att det finns några socialdemokrater i kammaren som anser att den socialdemokratiska regeringen kanske borde gå ett steg vidare, om den menar allvar med vad den säger sig känna inför svenska folkets oro. Och det går att visa i voteringen strax.

Jag vet – genom att jag tillhört miljörörelsen i 15 år – att väldigt många kommer att se efter hur vi har voterat. Tänk er alltså för innan ni sviker så katastrofalt som ni verkar göra.

Anf. 257 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag vill bara på en enda punkt bemöta Maj-Lis Lööws inlägg.

Jag förutsätter att det var en felsägning när hon påstår att centern ingenting gjort och ingenting betytt för avvecklingen av kärnkraften i Sverige. Jag förutsätter att det är ett allmänt känt faktum att centern har haft ett avgörande inflytande.

Att vi inte nådde så långt som vi hade velat berodde inte på brist på god vilja utan på att vi inte hade egen majoritet.

Anf. 258 MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag ber om ursäkt om jag varit alltför välpolerad.

Jag är den första att erkänna att jag tycker att man skall ha känslor med i en politisk debatt, men jag menar att man måste se också till sakskalet. För att vi snart skall komma fram till voteringen, som alla väntar på nu, skall jag direkt gå in på det konstaterande jag gör i sakfrågan.

Den reservation som Viola Claesson tydligen menar att jag skall rösta för kan jag i sak faktiskt inte stödja av den enkla anledningen att den omfattar både Barsebäck och Ringhals. Jag tyckte – och jag har också gett uttryck för det tidigare – att Birgitta Dahls beslut att reparera Ringhals var ett klokt beslut från säkerhetssynpunkt. Jag tror att det som har hänt och som har gett upphov till den här debatten stärker de allra flesta i uppfattningen att det var klokt att i första hand ta maximala säkerhetshänsyn när det gällde frågan om Ringhals.

Anf. 259 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Det suckas i kammaren, men må det suckas, för det är en mycket viktig fråga som vi skall fatta beslut om.

Jag skall hjälpa Maj-Lis Lööw i hennes vanda. Jag är visserligen inte riktigt säker på att jag är rätt informerad om vilka formella vägar som finns, men om vi skulle kunna framställa ett yrkande där frågorna om Ringhals och Barsebäck skildes, kunde Maj-Lis Lööw få en ypperlig chans att visa om hon menat allvar när hon gått i spetsen för att stoppa Barsebäck. Om det inte finns några formella hinder för detta tror jag faktiskt, kära ledamöter, att det är viktigt att vi visar svenska folket att vi har en sådan möjlighet.

Än en gång: Jag uppfattade det så att Maj-Lis Lööw hade lyssnat noga – hon påstod ju tidigare att hon gjort det – och att hon då hade försökt finna sakskalet som talade för att man skulle kunna stänga Barsebäck och Ringhals. Vi anser naturligtvis att det går att stänga dem. Vi har gång på gång här i talarstolen angett hur det skulle kunna gå till. Jag skall nämna ett skäl till att vi kan stänga de här kraftverken, innan jag avslutar debatten för min del.

Sverige exporterar lika många TWh – och andra alternativ skulle kunna användas i de avkopplingsbara elpannor vi har – som Ringhals 2 och Barsebäck producerar. Därtill kommer alla exempel på åtgärder som andra ledamöter har redogjort för i debatten.

Men det handlar inte längre om sakskalet. Det handlar om att våga gå emot partiledningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Näringsutskottets betänkande 25

Mom. 1 (finansiella konsekvenser av längre livslängd för kärnkraftverken)

Utskottets hemställan bifölls med 235 röster mot 68 för reservation 1 av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 2 (avgift för framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 56 för reservation 2 av Ivar Franzén m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (utredning om de framtida kostnaderna för slutförvaring av använt kärnbränsle m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Ivar Franzén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 4 (återlån av avgiften för framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 5 (räntesättningen för medel som inbetalats för framtida utgifter för använt kärnbränsle m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 5 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 7 (metod för slutförvaring av använt kärnbränsle)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservation 6 av Erik Hovhammar m. fl., *dels* reservation 7 av Ivar Franzén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 8 (plats för slutförvaring av använt kärnbränsle)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 8 av Erik Hovhammar m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (svenskt resp. utländskt kärnbränsleavfall)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 9 av Ivar Franzén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 10 (utförsel av reaktorteknologi)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 10 av Ivar Franzén och Per-Ola Eriksson – bifölls med acklamation.

Mom. 11 (förbud mot uranbrytning)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 11 av Ivar Franzén m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (arbetsmiljön i urangruvor)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 12 av Ivar Franzén m. fl. – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Prot. 1985/86:156
29 maj 1986

Näringsutskottets betänkande 37

Mom. 1 (avvecklingsplan för kärnkraften)

Utskottets hemställan bifölls med 246 röster mot 56 för reservation 1 av Ivar Franzén m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Åtgärder med anledning av kärnkraftsolyckan i Tjernobyl, m. m.

Mom. 2 (urdrifftagande av kärnkraftsreaktorer)

Utskottets hemställan bifölls med 245 röster mot 56 för reservation 2 av Ivar Franzén m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 3 (internationell avveckling av kärnkraften)

Utskottets hemställan bifölls med 247 röster mot 56 för reservation 3 av Ivar Franzén m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

52 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

53 § Anf. 260 TREDJE VICE TALMANNEN:

På morgondagens föredragningslista upptas socialutskottets betänkanden 25, 24 och 26 i nu angiven ordning främst bland två gånger bordlagda ärenden.

54 § Kammaren åtskildes kl. 00.05.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Gunborg Apelgren